

דבר הכנסת

14

ישיבות קס"ב - קס"ד / ג' - ה' בשבט התשמ"ג / 17 - 19 בינואר 1983

יד/מושב שלישי

הישיבה המאה-שישים-ושתיים של הכנסת העשירית

יום שני, ג' בשבט התשמ"ג (17 בינואר 1983)

ירושלים, הכנסת שעה 16:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

3. נוסח מתוקן של הצעת חוק שי"ד בנושא: חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון) (ביטוח שירות מילואים), התשמ"ג-1983, מאת חבר הכנסת אמרי רון, שהונחה על שולחן הכנסת בתאריך י"ח בטבת התשמ"ג - 3 בינואר 1983.

היו"ר מ' סבידור:
בטרם אקרא לדונן לפני שני השרים למתן חשבות על שאילתות, אני רוצה לכרז מעל במת הכנסת את סגנית מוזכר הכנסת החדשה, גברת שושנה כרם, שנבחרה במכרז פנימי לפני ימים מספר, ולאחל לה הצלחה במילוי תפקידה.

אני גם מודיע לכנסת, שהיום חגגנו כאולם ההרצאות 80 שנה להולדתו של האמן הדגול יוסף קוקובסקי, שתמונתו "באבי יאר" חלרה בקומת הקרקע של המשכן. הטקס התקיים בחסותי ובהשתתפות האגודה המנציחה את זכרו.

היו"ר מ' סבידור:
אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

1. לקריאה ראשונה מטעם הממשלה - חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 2), התשמ"ג-1983; חוק מעמד ארגונים בין-לאומיים, התשמ"ג-1983.

2. לדיון מוקדם - הצעת חוק שכ"ב: חוק לחיקוק פקדות סדרי השלטון והמשפט (מס' 18), התשמ"ג-1983 - מאת חבר הכנסת אלעזר גרנות.

ב. שאילתות ותשובות

מייצגים. הקריטריונים המנחים את עובדי המשרד במתן תדרוכים אלה הם טובתה של מדינת ישראל ורצון טוב לסייע.

2. מהתשובה על שאלה 1 מוכן, כי אין זה נכון שמשרד החוץ נותן תדרוך רק למי שנשלחים מטעמו. אין מר מוטטפה רודין נמנה עם שליחי משרד החוץ בשום צורה. הוא פנה למשרד החוץ באמצעות מתאם הפעולות בשטחים לקבלת מידע לפני נסיעתו לארצות-הברית. הוא ביקש לדעת, בין היתר, כמה פרטים על המבנה המינהלי והפוליטי של ארצות-הברית והיכן יש לישראל נציגויות. לצורך זה הוא התקבל לשיחה על-ידי המנכ"ל מר דוד קמחי ב-28 בנובמבר 1982, בנחתות מתאם הפעולות בשטחים.

1949. ידיעה על פגיעה בכבודו של נשיא זאיר על-ידי עיתונאית ישראלית

חבר הכנסת א' לבני שאל את שר החוץ ביום י' בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

בשברונן "יומן השבוע" מכ"ד בכסליו התשמ"ג (10 בדצמבר 1982) התפרסמה ידיעה, כי כתבת עיתון "מעריב" בפרס עשתה הכול כדי לפגוע בכבודו וביוקרתו של נשיא זאיר, זאת בשטח שגרירות ישראל ובמטוס שחבר משרד החוץ.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מרע משרדך מומין ומארח עיתונאים, המכהנים כבר

היו"ר מ' סבידור:

אני מתכבד להזמין את סגן שר החוץ להשיב על ארבע שאילתות.

1811. תדרוך ראש "אגודת הכפרים" במשרד החוץ לפני נסיעתו לחו"ל

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר החוץ ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

בעיתונות פורסם, שראש "אגודת הכפרים" בשטחים הכבושים קיבל תדרוך במשרד החוץ לפני נסיעתו לארצות-הברית.

הנני שואל את כבודו:

1. על-פי אילו קריטריונים נותן משרד החוץ תדרוך לאנשים שאינם עובדי מדינה ולא אזרחים ישראלים שיוצאים לחוץ-לארץ?

2. אם נכונה הידיעה הנ"ל, והיות שמשרד החוץ נותן תדרוך רק למי שנשלחים מטעמו, האם נמנה הנ"ל עם שליחו של משרד החוץ?

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

1. משרד החוץ נענה במקרים אחדים לבקשות המופנות אליו על-ידי אנשים שאינם עובדי מדינה, לתת להם מידע ייעוץ לקראת יציאתם לחוץ-לארץ בשליחות הגופים שהם

ונשלחו מאות מברקי ברכה, לרבות מברקים של אנשי הקונגרס. מקהילות יהודיות ומגורמים יידישניים לישראל בארצות-הברית אל הנשיא מוכוטו. נשיא זאיר הביע את שביעות רצונו מתגובה זו של יהדות ארצות-הברית, שעמה יש לו קשרים עוד מלפני חידוש היחסים הדיפלומטיים. הוא מעריך בהחלט כל יוזמה ישראלית להבהרת בעיותיה הבסיסיות של זאיר, שלא תמיד זכו לניתוח מעמיק.

2. שר החוץ הבטיח לפעול בקרב גורמים יידישניים בארצות-הברית להבנה טובה יותר של בעיותיה של זאיר, במטרה לפתח ולהרחיב את הדו-שיח בין זאיר לבין ארצות-הברית.

3 — 4. משרד החוץ מקיים מגע שוטף ופורה עם ארצות-הברית גם בענייני אפריקה, חה כולל כמובן את זאיר, שהיא מדינה נאמנה למערב ומיקומה הגיאוגרפי חשוב ביותר למערב. יחסים יידישניים בין שתי מדינות כוללים גם את התחום של הבנה יותר טובה והבהרת עמדותיה של מדינה אחת בקרב מדינות אחרות. זאיר עושה את זה באפריקה למען ישראל, ואך טבעי שישאל חעשה כך לטובת זאיר במערב ובקרב הקהילות היהודיות.

2017. תפקידה של ארה"ב בשיחות ישראל-לבנון
חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר החוץ ביום כ"ו בטבת התשמ"ב (12 בינואר 1983):
שר הביטחון מר אריאל שרון אמר בריאיון לעיתון "לה פיגור", כי תפקידם של האמריקנים בשיחות ישראל-לבנון איננו חשוב.

כיוון שנושא יחסיה של מדינת ישראל עם ארצות-הברית הוא בתחום אחריות, כמו גם מכלול המשא-ומתן עם לבנון, רצוני לשאול:

1. האם גם אתה מעריך את תפקידה של ארצות-הברית בהתפתחויות המדיניות בצפון כ"לא חשוב?"

2. אם לא — מה דעתך על כך ששר הביטחון מפרסם הערכות מדיניות עצמאיות שיכולות להיות להן השלכות מדיניות?

3. האם הצהרתו של שר הביטחון נועדה לשרת את המטרות המדיניות הלאומיות?

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:
אני מפנה את השואל הנכבד לסעיף 37 לתקנון הכנסת, שלפיו על שאלתא לעסוק בעניין עובדתי ובתחום תפקידיו של השר הנשאל, וכן לסעיף 38 לתקנון הכנסת, שלפיו שאלתא לא תכלי בקשה לחוות דעה או לפתרון שאלה משפטית מופשטת או למתן תשובה על הצעה היפותטית.

השואל הנכבד מתבסס על ריאיון בעיתון "לה פיגור", מבלי לציין את תאריך הגיליון ומבלי להביא את הדברים עצמם.

השואל מבקש לדעת את הערכותיו ועמדותיו של שר החוץ — דבר שאין כלל מקומו במסגרת שאלתא.

הי"ד מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ברעם.

עוד ברעם (המערך):

האם בהתאם לחשובתך, אדוני סגן שר החוץ, אפשר להקיש, שמשרד החוץ אינו שולל מכול וכול את דבריו אלה שר הביטחון?

כעשר שנים בחוץ-לארץ ומנותקים מהארץ, מבעיותיה ומצרכיה?

2. מדוע לא טרח משרדך למנוע הזמנת אנשים המפיצים חומר של גופים זרים ולא-יידישניים לישראל?

3. מדוע לא טרח המשרד לוודא מראש, כי העיתונאית הנ"ל לא תפגע בכבוד ראש המדינה המארח?

4. מדוע הפכה השגרירות במה להסתה נגד ראש המדינה האפריקנית הראשונה שהסכימה לחדש יחסים דיפלומטיים עם ישראל?

5. האם יינקטו אמצעים כדי למנוע תופעה לא מכובדת ומזיקה כזאת בעתיד?

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

בשל העניין הציבורי הרב שליווה את ביקורו של שר החוץ בזאיר הוחלט, שכל אמצעי התקשורת המעוניינים בכך ומבקשים לממן נסיעת כתב שיסקר את ביקור שר החוץ יכול לעשות זאת. משרד החוץ איננו יכול להתערב בשיקולי מערכת עיתון את מי בדעתה לשלוח וגם אין באפשרותו למנוע צירוף כתב זה או זה.

הי"ד מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת איתן לבני.

איתן לבני (הליכוד):

האם אין זה מחובת משרד החוץ לדאוג, שאורחי משרד החוץ לא יפגעו בכבוד הנשיא המארח?

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

מובן שמשרד החוץ עושה כול שביכולתו כדי שאיש לא יפגע לא בנושא של מדינה זרה ולא במדינה מארחת, אבל את העיתונאים אי-אפשר להגדיר כאורחי משרד החוץ. הם גם לא היו אורחי משרד החוץ. הם אנשי עיתונות, ולכן אינני צריך להסביר מה מעמדה של העיתונות. העיתונות היא בלתי תלויה. הם הוזמנו לסיקור הביקור, אבל הם שילמו את הוצאות הנסיעה של עצמם והם נשלחו מטעם המערכת שלהם, ואי-אפשר לראות אותם בעניין זה כעובדי משרד החוץ. למשרד החוץ אין שליטה על מה שהם כותבים ולא על מה שהם עושים.

1950. ידיעה על כוונת ישראל למעול בארה"ב למען זאיר
חברת הכנסת ש' ארבל-אמלזלני שאלה את שר החוץ ביום י" בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

נוכח הביקורת הקיימת בארצות-הברית, גם בקרב ידידי מדינת ישראל, בעקבות הפרסומים בעיתונות, שישאל התחייבה לפעול בקרב יהודי ארצות-הברית ומדינאים בבית הנבחרים והסנט לשנות את יחסם לטובה כלפי זאיר, רצוני לשאול את כבודך:

1. האם ביקש נשיא מדינת זאיר משר החוץ, שמדינת ישראל תפעיל את השפעתה בארצות-הברית לשניר יחסה של זו לטובה כלפי זאיר?

2. האם שר החוץ התחייב שמדינת ישראל תפעל בכיוון זה?

3. אם כן — מה היו שיקולי הדעת של שר החוץ להתחייבות שניתנה?

4. אם לא — מדוע לא הוכחשו עד כה הפרסומים בעיתונים בנדר?

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

1. הקהילות היהודיות ברחבי העולם קיבלו בברכה את הדעתה של ממשלת זאיר על חידוש היחסים בין שתי המדינות

3. מה יעשה השר על מנת לחקן חוסר קואורדינציה ותיאום בין זרועות המשדר?

תשובת סגן שר האוצר ח' קופמן:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין הדבר כך. סגן נציג מס הכנסה, הממונה על נושא זה, נפגש עם ראשי המועצה הנוגעת בדבר והגיע להבנה מלאה בנושא.

2. כן.

3. לא ידוע לנו על חוסר קואורדינציה בין זרועות המשדר. במידה שהיתה אי-הבנה — הנושא יושב על דעת כל הצדדים.

1655. העברת תמורות יצוא ארצה

חבר הכנסת נ' פדר שאל את שר האוצר ביום כ"א בחשוון התשמ"ב (7 בנובמבר 1982):

במאמר שהתפרסם ב"הארץ", 25 באוקטובר 1982, בנושא "הדולרים נשארים בחוץ-לארץ", קובע בעל המאמר, כי סעיף "הטעויות וההשמטות" שבמאזן התשלומים, אשר הסתכם בשלוש השנים האחרונות בכ"ז מיליארדי דולר, נובע בעיקרו מתמורות יצוא אשר לא הגיעו ארצה.

שאלותיו הן:

1. מה היא הערכתך לגבי קביעה זו?

2. מה הן הסנקציות המוטלות כיום על מי שלא העביר את תמורת היצוא ארצה וכיצד בדעתך למנוע כעתיד הישנות של תופעה חמורה זו?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

1. הקביעה מבוססת על פרשנות לא-נכונה של דוחות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. כיוון הטעות משתנה מפעם לפעם, והוא משקף טעויות סטטיסטיות בשלוש השנים האחרונות. מ-1978 עד 1982 (ועד בכלל), וכך מסתכם סעיף טעויות והשמטות ב-0.6 מיליארד דולר. לעומת הנתון המגמתי הלא-מדויק שהביא חבר הכנסת הנכבד, יתירה מזאת, כדיקה של שנים אחרות נוספות מלמדת, כי סעיף זה מתקזז במשך השנים.

2. משרדי הממשלה ובנק ישראל עושים מאמצים לגלות ניסיונות של יצואנים, במידה שהיו, להשאיר שלא כדיון את תמורת היצוא בחוץ-לארץ. חלק מתמיכות היצוא נשארות בחוץ-לארץ כדין מהתשלום עבור עמלות של היצואנים, והוצאות שיווק או בתמורה לתשומות יבוא של היצואנים. הכלים האדמיניסטרטיביים טובים, ופנקסי האשראי ליצואנים ניתנים על סמך הוכחה, כי היצוא בוצע ותמורתו הועברה לארץ בתוך תקופת שנה.

אולם, מעבר לכך יש לזכור, שהמשק הישראלי הוא משק פתוח, והתופעה של תנועת מטבעות-חוץ קיימת בו כפי שהיא קיימת בכל משק פתוח. אין אפשרות ואף לא רצון או צורך לעקוב בצורה אדמיניסטרטיבית אחר כל דולר יוצא או נכנס למשק, ואנו רואים בתהליכים של ורימת הון אל המשק וממנו תהליכים בריאים המשקפים תופעות כלכליות אמיתיות. אולם, ברצוני לציין, שגם אגף מס הכנסה, בעת שהוא בודק שומות של חברות, נותן את דעתו על השהיית מטבעות-חוץ בחוץ מעבר לזמן הסביר.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת נפתלי פדר.

נפתלי פדר (המערך):

האם מתשובתו של סגן שר האוצר משתמע, שהכול סביר בתחום זה ואין מה לחקן?

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

וראי שאי-אפשר להקיש לא דבר כזה ולא היפוכו. אפשר רק להקיש, שלפי מיטב הבנתי את החקנון, השאלות שעליהן אתה מבקש להשיב, אין מקומן בשאלתא. מובן שפתוחות לפניך דרכים אחרות, כדי לקבל הבהרה מוסמכת על מדיניות הממשלה בכל נושא, ובכלל זה הנושא החשוב של יחסינו עם ארצות-הברית.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני סגן השר, האם אני יכול להוסיף, שפנייה אליך תיתן הבהרה?

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

לא, אדוני היושב-ראש. אני חושב, כפי שאמרתי, שהשאלות אין מקומן בשאלתא, כי השואל הנכבד מבקש לדעת הערכות ועמדות של שר החוץ, דבר שלפי סעיף 38 לחקנון, אין מקומו במסגרת שאלתא.

יעקב גיל (המערך):

היושב-ראש אישר את השאלתא.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת גיל, אל תתערב. זה לא עניינך, זה עניינו של חבר הכנסת ששאל את השאלתא.

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

לפני השואל הנכבד פתוחות הדרכים לבקש הצעה לסדר, או הצעות אחרות, כדי לקבל הבהרה על מדיניות הממשלה, והממשלה מבהירה את מדיניותה בכל נושא, ובכלל זה יחסינו עם ארצות-הברית.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני סגן השר, מרגע שיושב-ראש הכנסת אישר שאלתא — היא כשרה והיא מחייבת תשובה. יכול סגן השר לומר: אני מוכן לתת תוספות או הבהרות, תפנה אלי בבקשה. אבל השאלתא היא כשרה מרגע שאני אישרתי אותה. אני מבקש להסב את תשומת לבך לכך.

סגן שר החוץ י' בן-מאיר:

אדוני היושב-ראש, לכן השבתי על השאלתא. תשובתי היא, שהשואל מבקש הערכות ועמדות של שר החוץ, ושאלות אלו מקומן כלל איננו במסגרת השאלתא, ואני-עומד על תשובתי.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. אני מתכבד להזמין את סגן שר האוצר להשיב על שאלות.

1463. השלכות החלוקה מחדש של אזורי הגבייה של מס רכוש חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר האוצר ביום כ' בתמוז התשמ"ב (1 ביולי 1982):

בחלוקה מחדש של אזורי הגבייה של מס רכוש, שנעשתה בשנה האחרונה, הועברה, בין השאר, העיירה טייבה ממשרד מס רכוש בנתניה למשרד מס רכוש בחדרה. כתוצאה מהעברה זו הודיעו ליושומים, ששילמו מסים בחוק ובצורה מסודרת וקבועה בנתניה, כי אין המשרד בחדרה מכיר בקביעת השומות שנעשתה בנתניה ופותח את כל התיקים מחדש.

שאלותיו הן:

1. כיצד יתכן שמשרד מס רכוש בחדרה פועל בניגוד להחלטות כעבר של משרד מס רכוש בנתניה?

2. האם יש פיקוח מרכזי על אגפי מס רכוש האזוריים?

למתן אישור הנפקה בבורסה לחברה זו? אם כן — מדוע, ומה משקלו של שיקול זה לעומת השיקולים האחרים?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

1 — 2. משרדנו לא התנה עם חברת "קריסטל", או עם כל חברה אחרת, כתנאי למתן אישור להנפקת ניירות-ערך, שעליה להקים מפעל באיראל או בכל מקום אחר באזור יהודה ושומרון.

3 — 4. היתרים להנפקת ניירות-ערך לציבור ניתנים, על-פי סעיף 39 לחוק ניירות-ערך, התשכ"ח—1968, אם ההצעה, תנאיה או עתידה אינם נוגדים את המדיניות הכלכלית של הממשלה.

1716. ידיעה על העברת כספים למוסדות חינוך באמצעות משרד הדתות

חבר הכנסת נ' פדר שאל את שר האוצר ביום ח' בכסליו התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):

בעיתון "הארץ" מיום 2 בנובמבר 1982 נמסר, כי משרדך מעביר כספים אלו באמצעות משרד הדתות סך של 55.5 מיליון שקל למוסדות המקורבים לחברי הכנסת של אגודת ישראל. שאלותי הן:

1. האם נכונה ידיעה זו, כולה או מקצתה?

2. על-פי אילו קריטריונים מתחלקים כספים אלו?

3. אם הכספים מיועדים למוסדות חינוך — מדוע מתבצעת חלוקתם באמצעות משרד הדתות ולא באמצעות משרד החינוך והתרבות, המופקד על מערכת החינוך במדינת ישראל?

4. האם קיים מנגנון פיקוח כלשהו על אופן השימוש בכספים הללו, ואם כן — מה הוא אותו מנגנון?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

1. משרד האוצר אכן העביר לביצוע משרד הדתות תקציב סך 55.7 מיליון שקל, בהתאם לפניות השותפים הקואליציוניים. על-פי רשימת המוסדות ניתן להניח כי יש קרבה של השקפת עולם בין המוסדות הנ"ל לאגודת ישראל.

2. רשימת המוסדות מועברת על-ידי השותפים הקואליציוניים, והעברת הכספים נעשית לפי הקריטריונים האלה: א. המוסדות צריכים להיות עמותות; ב. העברת הכספים מיועדת למטרות המוצהרות של העמותות; ג. המוסדות צריכים להגיש דוחות כספיים מבוקרים; ד. משרד הדתות מעביר את המענקים בהתאם לכללי הביקורת המקובלים על מבקר המדינה.

3. המענקים מיועדים למוסדות דת, ולכן הם מועברים באמצעות משרד הדתות.

4. מנגנון הפיקוח הקיים: א. משרד האוצר, אגף החקציבים — הבקשות מתקבלות ונבדקות; ב. פניות תקציביות, אשר מאושרות על-ידי ועדת הכספים של הכנסת; ג. משרד הדתות — אשר מבצע את ההעברות ובודק את המוסדות בהתאם לנהלי ביקורת הנהוגים בממשלה; ד. כל הפעולות הנ"ל נתונות לביקורת מבקר המדינה.

הו"ר מ' סביר:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פדר.

נפתלי פדר (המערק):

האם סגן השר אינו סבור, שאם כספים אלה מיועדים למוסדות חינוך — צריך להעביר אותם בציונות משרד החינוך?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

אין שום תחום שבו הכול סביר. העניין הוא, שאנחנו עוקבים אחרי הנעשה, ואמרת לך ברישא של תשובתי, שיש בעיות של סטטיסטיקה, כמה נכנס וכמה יוצא — צריך במשך ארבע או חמש שנים לעקוב אחרי הדברים, כי מה שמחזק, מגיע מאוחר יותר, אבל בסופו של דבר העניין נסגר. קשה לתפוס שנתיים או שלוש שנים ולקבוע על סמך זה שיש חסר כזה או כזה בדולרים.

1680. גביית מס הכנסה מאמהות לא-נשואות עובדות

חבר הכנסת ש' רייס שאל את שר האוצר ביום כ"ב כחשוון התשמ"ב (8 בנובמבר 1982):

יש בישראל נשים רווקות, אמהות לילדים, שהן מפרנסות יחידות ואין להן הכנסה נוספת מלבד משכורתן החודשית. הקבוצה כוללת כיום כ-150 נשים, אולם מספרן מגיע לכ-300, ומוצאן מכל השכבות החברתיות והכלכליות של החברה הישראלית. הקבוצה נקראת אל"ן — ארגון אמהות לא-נשואות.

מעצם מצבן המיוחד של אמהות אלו נובעות בעיות חברתיות וכלכליות מיוחדות. אחד הנושאים: אין כיום התייחסות מיוחדת בפקודת מס ההכנסה למס המוטל על הכנסות אם עובדת לא-נשואה, דינה של אם עובדת לא-נשואה כד"ן אלמנה, גרוש או גרושה, שיש להם ילדים הנמצאים אצלם, והיא זכאית לנקודת זיכוי אחת עבור כל אחד מהילדים, נוסף על שתי נקודות זיכוי ורבע שהיא מקבלת ככל עובד עובדת בישראל.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

האם אין לדעת השר להעניק לאם עובדת לא-נשואה, שאין לה כל הכנסה נוספת, נקודת זיכוי נוספת, עקב מצבה כמפרנסת יחידה?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו)

אין כוונה להעניק נקודת זיכוי נוספת לאם עובדת לא-נשואה מהנימוקים האלה: א. אם עובדת לא-נשואה אינה בהכרח חסרת אמצעים ואין לכרוך מצב חברתי מיוחד במצב כלכלי נחות; ב. אין אפשרות לעקוב אחרי מקורות ההכנסה של האם הלא-נשואה, אם זו איננה חייבת בהגשת דוח שנתי על הכנסותיה; ג. אין הפלות בין אמהות שהן אלמנות או גרושות לבין אמהות לא-נשואות.

1699. השיקולים למתן היתר הנפקה בבורסה לחברה מסחרית

חבר הכנסת נ' פדר שאל את שר האוצר ביום א' בכסליו התשמ"ב (17 בנובמבר 1982):

בידיעה שנתפרסמה בעיתון "מעריב" מיום 2 בנובמבר 1982 נמסר, כי כתנאי לקבלת אישור להנפקת מניותיה בבורסה התחייבה חברת "קריסטל" להקים מפעל כיישוב אריאל שבשומרון בהשקעה של 11.7 מיליון שקל.

שאלותי הן:

1. האם הידיעות הללו נכונות במלואן או בחלקן?

2. האם קיימים תקדימים נוספים שבהם הותנה מתן אישור הנפקה בבורסה בהשקעת כספים במפעלים ביהודה ושומרון, ואם כן — מה הם?

3. מה הם השיקולים שעל-פיהם מוענק לחברה מסחרית היתר הנפקה בבורסה?

4. האם נכונותה של חברה מסחרית להשקיע כספים במפעלים בשטחי יהודה ושומרון יכולה להיות שיקול רלבנטי

2. שווי כלי הבית מתרסנה תוצרת סין שייבאה החברה הוא כ־700,000 שקלים.

3. לא ננקטו אמצעים משפטיים נגד החברה.

4. הוחלט עלידי ועדה שטיפלה בנושא. על-פי סעיף 14 לפקודת היבוא והיצוא, התשל"ט — 1979, לכפר על העבירה בכופר כסף.

5. שם היבואנים: חברת ארטין טריידינג מילוא בע"מ.

היור"ר מ' סבירור:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמחלינו.

שושנה ארכלי-אלמחלינו (המערך):
מדוע הוחלט על כופר ולא על תביעה למשפט?

סגן שר האוצר ח' קופמן:
יש ועדת כופר, ומשתתפים בה נציגי כל המשרדים. יכול להיות שהיתה טעות, כשמיכאים משהו מהונג-קונג, המרחק בין הונג-קונג לסין הוא פערט, וכנראה קשה לקבוע את מקור הטובין. הוועדה הנכבדה מנתה לשם כך. היא קיימת זה עשרות שנים, והיא קבעה מה שקבעה. אנחנו רק מקבלים את קביעתה.

1787. ידיעה על כוונה לפעוע בקופות הגמל הבנקאיות
חברת הכנסת ג' ארד שאלה את שר האוצר ביום כ"ג בכסליו
התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

נודע לי ממקורות במשרד האוצר, כי קיימת כוונה להקטין את התשואה שתקבלנה קרנות הגמל הבנקאיות. מאות אלפי אזרחים פנו לחסכונות בטווח ארוך, באמצעות קופות הגמל, בעקבות עידוד ממשלתי בכיוון זה. עתה בא משרד האוצר, ובמסווה של עזרה לזוגות צעירים פוגע קשות בכבשת הרש של החוסכים הקטנים. מדיניות כזאת של האוצר מפנה את החוסכים לשוק ההון הספקולטיבי ופוגעת קשות בחוסכים שפנו לקרנות הפנסיה, המוני החוסכים הקשורים חווית בהפקדה ל-15 שנה ויותר ייפגעו, כי ערך חסכונותיהם, לכשישתחררו לשימוש, יהיה קטן יותר.

בקשר לכך, רצוני לשאול:

1. האם התליט האוצר על מדיניות של מעילה באמון החוסכים בקופות הגמל?

2. אם לא — האם יאות השר לפרסם הכחשה פומבית בעניין זה?

3. מה בדעת השר לעשות כדי למנוע צעד כזה של הרס החיסכון?

סגן שר האוצר ח' קופמן:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' נחמקין)

1. לא.

2. ראי תשובתי הקודמת.

3. ראי תשובתי הקודמת.

יחזקאל זכאי (המערך):
לפי תקנות הכנסת, התשובה כטלה.

היור"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת זכאי, אני רוצה לומר לך שני דברים: א. אינך פרטנר לשאלתא; ב. התקנון אינו מבטל תשובה שבה נאמר "ראו תשובתי על שאלתא קודמת", אם התשובות ניתנות באותו יום. אם התשובות הן באותו יום, החליטו שזה מותר.

סגן שר האוצר ח' קופמן:
איני מומחה לסוגים של המוסדות, אבל אני מכין, שהאופי הספציפי שלהם הוא לימודי דת, ולכן התקציבים מועברים באמצעות משרד הדתות.

נפתלי פדר (המערך):
רוב הכספים האלה ניתנים למוסדות חינוך.

היור"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת נפתלי פדר, לפי התקנון — שאלה אחת בלבד.

1717. הקצבאות לגמלאי ממשלת המנדט הבריטי
חבר הכנסת א' וינשטיין שאל את שר האוצר ביום ח' בכסליו
התשמ"ב (24 בנובמבר 1982):
גמלאי ממשלת המנדט הבריטי מקבלים את קצבתם ממשלת ישראל על-פי הסכם בין הממשלות. תשלום הקצבה מבוסס על השוויין בין ערך הלירה הישראלית לערך הלירה שטרלינג — מצב שהיה קיים, כידוע, בתקופת חתימת ההסכם. עד היום לא בוצעו תיקונים מספקים לאור פיתוח הלירה שטרלינג ופיתוח השקל הישראלי ביחס אליה.

לפיכך אבקש מבכבודו להשיב לי:

1. מה היא אוכלוסיית מקבלי קצבה זו בישראל של 1982?

2. מה הוא אומדן ההוצאה הממשלתית לחשלום קצבות אלו בשנת התקציב הנוכחית?

3. האם קיימת כוונה לערוך שינוי בסיסי בדרך חישוב קצבאות אלה לרווחת מקבליהן?

סגן שר האוצר ח' קופמן:
1. 1,140. 980 מהם נקלטו בשורות המדינה וקצבתם כעובדי מדינה לשעבר הוגדלה בגין חקופת שירות בממשלת המנדט.

2. 10 מיליון שקל.

3. לא. מאחר ששיטת העדכון הנוכחית שומרת על הערך הריאלי של הקצבה.

1786. יבוא חרסיה מסין העממית
חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמחלינו שאלה את שר האוצר ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):
בעיתון "הארץ" פורסם, שחברה מסוימת ייבאה ארצה סחורה מהונג-קונג והצהירה שמדובר במוצרי קרמיקה, שאינם חייבים ברישיונות יבוא, כשהגיעה הסחורה לנמל חיפה החברה, שהסחורה היא מסין העממית ואיננה קרמיקה אלא חרסיה סינית מטיב מעולה, דבר המחייב רישיון יבוא מיוחד.

רצוני לשאול את בכבודו:

1. האם הפרסום בעיתון תואם את המציאות?

2. מה היה שווי החרסיה שייבאה החברה מסין העממית?

3. האם ננקטו אמצעים משפטיים נגד החברה?

4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

5. מה הוא שם החברה, שטרם פורסם?

סגן שר האוצר ח' קופמן:
1. נכון, הוא מה שהתפרסם כשחי הכתבות בעיתון "הארץ". ביום 28 בנובמבר 1982 וביום 29 בנובמבר 1982, בקשר ליבוא ולחלטה ועדת היבוא כשלעצמן.

1788. דמי ביטוח החובה לקטנועים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר האוצר ביום כ"ג בכסליו התשמ"ב (9 בדצמבר 1982):

המאגר הישראלי לביטוח — ה"פול" — קבע את מחיר ביטוח החובה לקטנועים בשנת 1981 בחודש נובמבר לסך 1,291 שקלים. ובתאריך זה היה תעריף ביטוח החובה לרכב פרטי 1,202 שקל. בחודש דצמבר 1982 נקבע, כי מחיר ביטוח החובה לקטנוע יהיה 5,800 שקל (עלייה של כ-450%), ואילו ביטוח החובה לרכב פרטי נקבע ל-2,950 שקל — עלייה שהיא סבירה בהתייחס לעליית המדד.

שאלות הן:

1. כיצד מסביר השר את ההבדל המשמעותי בעלויות אלו?
2. האם אין בכך משום אי-צדק ביחס למחירו העזים של קטנוע בהשוואה לכל מכונות?
3. מה מתכוון השר לעשות לשינוי עיוות זה?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

מחודש נובמבר 1981 עד חודש דצמבר 1982 עלו תעריפי ביטוח החובה לקטנועים כ-40% ריאלית, ואילו התעריפים לביטוח רכב פרטי עלו כ-10% ריאלית. במספרים שבשאלתך מושוים כנראה שני ביטוחים שונים זה מזה.

סיכום ניסיון התביעות בחמש השנים הראשונות להפעלת חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה—1973, הראה, שאת הפרמיה לקטנועים צריך היה להעלות כ-88% ריאלית. עקב השאיפה לצבור ניסיון נוסף, כדי לבסס ממצא זה וכן כדי למנוע קפיצות חדות בתעריפים, הועלו השנה תעריפי הביטוח לקטנועים כ-40% בלבד.

מחירי הביטוח נקבעים על-פי שיעור הנוק שגורם כלי רכב ולא לפי ערכו של הרכב. קטנוע הוא אומנם רכב זול יותר ממכונת פרטי, אך שיעור הנוק הנגרם בתאונה שבה הוא מעורב גדול יותר, ולכן גם מחיר ביטוחו גבוה יותר.

היורר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלתי (המעריך):

אדוני סגן השר, למרות הנוק, שנגרם בדרך כלל לרוכב, נדמה לי שהפער בביטוח בין מכונות לקטנועים, לאור מספר התאונות של מכונות, אינו סביר, ואני מבקשת לבדוק זאת.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

אני מוכן לבדוק, אבל אלה הממצאים שהוגשו לנו. שאלנו בעצם את השאלה שאת שואלת, ונאמר לנו שהנזקים לא רק לרוכב על האופנוע אלא גם לזה שמתנגש בו הם די רציניים. כנראה, הסטטיסטיקה מוכיחה זאת. בכל אופן, אני מוכן לחזור ולבדוק את הדברים.

שולמית אלתי (המעריך):

היתה עוד שאלתא שלי, בהתחלה, אבקש לשמוע את התשובה.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

(קרא את התשובה על שאלתא מס' 1463, ראה עמוד 971.)

1893. הכרה במרכז לסיוע לקורבנות אונס כ"מוסד ציבורי" חברת הכנסת א' נגרי שאלה את שר האוצר ביום כ"ט בכסליו התשמ"ב (15 בדצמבר 1982):

המרכז לסיוע לקורבנות אונס הוא מוסד הפועל בהתנדבות וללא מטרות רווח. למרות פניות חמורות ותשנות מצד נגף זה,

לא הוכר הגוף כ"מוסד ציבורי", כמשמעותו בסעיף 29) לפקודת מס הכנסה, לצורך מתן פטור ממס הכנסה.

בקשר לכך אודה לשר אם ישיב לי:

1. מדוע לא הוכר, על-ידי השר, מטרות המרכז לסיוע לקורבנות אונס כ"מטרה ציבורית" לעניין הפטור מתשלום מס הכנסה לפי פקודת מס הכנסה?

2. מדוע לא יוכר המרכז כמוסד ציבורי למפרע מיום הגשת הבקשה, על-מנת שיוכל לזכות במענק בסך 50,000 שקל. שאשר לו עוד בשנת 1981 מקרן עיזבונות המדינה?

תשובת סגן שר האוצר ח' קופמן:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. א. מרכז הסיוע לקורבנות אונס חייב להירשם כעמותה עצמאית על-מנת שתוכדק בקשתו; ב. הודעה על כך נמסרה לפונים; ג. ידוע לנו שהמרכז לסיוע לקורבנות אונס פנה לרשם העמותות בנושא; ד. נציב מס הכנסה, במסגרת סמכותו, הלך לקראת המרכז לסיוע לקורבנות אונס ושלח לו באוקטובר 1982 אישור אייגוריו מס במקור עד לסוף שנת המס 1982.

2. אם אכן יאושר המרכז לקורבנות אונס כ"מוסד ציבורי", העומד בדרישות המקדימות לאישור, האישור יהיה בתחולה וטרואקטיביות מיום הגשת הבקשה המקורית.

1933. המיסוי על מכונות מיובאות

חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר האוצר ביום י' בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

באחרונה נודע, כי הפחתת המכס על מכונות מיובאות עלולה שלא להגיע לצרכן, עקב מגמת משרד האוצר להעלות את מס הקנייה המוטל על מכונות מיובאות במקביל לשיעור ההפחתה המיועד, על-מנת שלא להפסיד הכנסות בסך מיליארד וחצי שקל ממסים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?

2. מדוע לא יופחתו ריאלית המסים המוטלים על מכונות מיובאות?

3. האם הפסד ההכנסות הוא הסיבה היחידה למניעת הפחתת מסים, ואם לא — מה הן הסיבות הנוספות לכך?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

1. כן.

2. אין הצרקה לכך, גם לפי דעת דוברי האופוזיציה בביקורתם על הגדלת הצריכה.

3. הסיבות הנוספות הן: א. איננו רוצים לעודד גידול נוסף בצריכה הפרטית; ב. הוצלה ריאלית תגורר גידול משמעותי בכמות הרכב הנע על הכבישים ותצריך הגדלה בהשקעות בתשתית, מעבר ליכולת התקציבית של המדינה.

1935. הגירעון במאזן התשלומים בתקופתו של השר ארידור חברת הכנסת ש' ארבל-למזלניו שאלה את שר האוצר ביום י' בטבת התשמ"ב (26 בדצמבר 1982):

נוכח ההכרזות החוזרות ונשנות של שר האוצר על כך שהמדיניות הכלכלית הנקטה על-ידי וזתה להישגים רציניים בתחום המשק, רצוני לשאול:

1. בכמה הסתכם הגירעון במאזן התשלומים בשנת 1981/82, השנה הראשונה של היוון שר האוצר?

2. בכמה מעריך שר האוצר את הגירעון במאזן התשלומים בשנת 1982/83, השנה השנייה של כהונתך כשר האוצר?

3. האם הגירעון במאזן התשלומים גדל בשנים 1981/82 — 1982/83 לעומת 1980/81?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

תשובה מפורטת על כך ניתנה בנאום התקציב. בנאום התקציב קיבלת תשובה עם כל המספרים.

הו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארכי-אלמולינו.

שושנה ארכי-אלמולינו (המערך):

קודם כול, אני רוצה לשבח שהתשובה ניתנת במועד

המתאים, על-פי התקנון.

השאלה שאני רוצה לשאול, אדוני היושב-ראש: אילו אמצעים עומד האוצר לנקוט כדי להקטין את הגירעון במאזן התשלומים?

סגן שר האוצר ח' קופמן:

גם התשובה על כך ניתנה בנאום התקציב. כל המדיניות היסבירה בנאום התקציב.

הו"ר מ' סבידור:

תודה לסגן השר.

ג. הצעת חוק הגבלת הפרסומה למוצרי טבק לעישון, התשמ"ג — 1983*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חוק שיהיה מקובל על הכול, חוק שניתן יהיה לאוכפו הלכה למעשה ולא יהיה בכחית גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה. לא רציתי שגורלו של החוק יהיה כגורל חוק כנוביץ. לפיכך, אולי האשימו אותי שאינני מקדיש די ישיבות לנושא זה. אני רוצה להגיד כאן, שמלבד הישיבות הרשמיות קיימתי פגישות ישיבות לאין ספור, כדי להגיע למה שהגענו.

אני שמח לצייץ, שהחוק המונח לפניכם הוא פרי של הסכמה כללית — זה חשוב מאוד — שהושגה בעבודה מאומצת ותוך רצון טוב של כל הגורמים, בישיבות רבות של הוועדה ובפגישות רבות עוד יותר מתוך לישיבותיה הרשמיות של הוועדה, כפי שאמרתי, והוא מוגש לכנסת ללא הסתייגויות. אני מבקש להודות מעל כמה זר לכל אלה שלקחו חלק בהשגת ההסכם: מנכ"ל משרד הבריאות הפרופסור ברוך מודן, נציגי משרדי הבריאות והמשפטים, נציגי האגודה למלחמה בסרטן ונציגי ענף הסיגריות — יצרנים, יבואנים והעובדים בענף.

העיקרון הבסיסי שהוועדה נדרשה להכריע בו היה: האם ללכת בדרך של איסור כולל של פרסומה לסיגריות, או ללכת בדרך של קביעת רשימה של איסורים מפורשים שיפורטו בחוק? מתוך רצון, כאמור, להגיע לתוק מוסכם על כל הצדדים, לחוק שיהיה ניתן לכיצוע, החליטה הוועדה ללכת בדרך השנייה — של רשימה מפורשת של איסורים שיפורטו בחוק.

הרשימה כוללת, בין היתר, איסור מוחלט של פרסומה ברדיו, בטלוויזיה, בהקנה פומבית, בעיתונות לידים ונוער, וכן בכלי תחבורה פנים-ארציים ובשלטי חוצות. פרסומה בשלטים אחרים, דהיינו על בית-עסק או בתוכו, הותרה, בנוסף מוגבל באופן שתישא רק את שם המוצר וסימנו, שם היצרן ומקום המכירה, ותכלול גם את חובת האזהרה, שהעישון מזיק לבריאות. גם הפרסומה בעיתונות הכתובה תהיה מוגבלת מבחינת היקפה ותישא את האזהרה האמורה. ייאסר השימוש בשמותיהם ובתמונותיהם של אנשים ידועי שם, אנשים מתחת לגיל 40 הלובשים מדים, תלבושת ספורט או בגדיים. ייאסר שיווק מוצרי טבק שמצורפים אליהם מתנות, פרסים או זכות השתתפות בהגרלה.

החוק קובע עונשים של עד 75,000 שקל קנס על יחיד העובר על החוק ועד 200,000 שקל על חבר בני-אדם.

האחריות מוטלת הן על היצרנים או היבואנים והן על המפרסמים.

החוק ייכנס לתוקפו שישה חודשים מיום פרסומו. פרט לסעיף 7 בדבר חובת ציון האזהרה בעיתונים, שייכנס לתוקף שלושה חודשים מיום פרסום החוק.

הו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק הגבלת הפרסומה למוצרי טבק לעישון, התשמ"ג — 1983. קריאה שנייה וקריאה שלישית. אני מזמין את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה להביא לפני מליאת הכנסת את החוק.

שולמית אלתי (המערך):

מה מגבילים, את הפרסום או את העישון? אם את הפרסום — לא אכפת לי.

מנחם פרוש (י"ר ועדת העבודה והרווחה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לפני הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, את חוק הגבלת הפרסומה למוצרי טבק לעישון, התשמ"ג — 1983.

החוק נדון בקריאה ראשונה עוד בכנסת התשיעית, ביום ד' בסיון התש"ס, והועבר לוועדת העבודה והרווחה. הכנסת העשירית החילה עליו את דין הרציפות.

ועדת העבודה והרווחה התחילה לדון בחוק עוד בכנסת התשיעית. כבר בתחילת הדיונים התברר, שמדובר בחוק קשה ומסוכן, כשמול הטענה של בריאות הציבור — טענה צודקת והעלו טענות נגדיות, הן בדבר השפעת הפרסומה על מספר המעשנים והן בדבר החשש שאיסור פרסומה מקומית יביא לעליית העריכה של תוצרת יבוא ופגעו באלפי המשפחות המתפרנסות מן הענף בארץ. כאשר העניין נוגע לפרנסה של משפחות, אנחנו — ועדת העבודה והרווחה, ואני אישית — נוטנים את חשומת הלב, כי עניין הפרנסה הוא אחד הדברים הרציניים ביותר.

רצוני להדגיש, שהחוק שאנו דנים בו היום איננו חוק בדבר הגבלת העישון, אלא חוק בדבר הגבלת הפרסומה לסיגריות ומוצרי טבק. ואכן, בוועדה היתה הסכמה כללית, שהעישון כשלעצמו מזיק, ולפיכך נקבע בסעיף 2 של החוק איסור כללי ומוחלט לעשות פרסומה כלשהי בשבט העישון. כמו כן נקבעו בחוק הוראות בדבר חובת ציון אזהרה על כל חפסת סיגריות ובכל פרסומה שחתור על-פי חוק זה. האומרת שהעישון מזיק לבריאות.

התעורר ויכוח סביב השאלה, באיזו מידה משפיעה על עצם העישון ועל ריבוי מספר המעשנים פרסומה הקוראת להעדיף סוג אחד של סיגריות על פני סוג אחר.

הדיונים בוועדה נמשכו זמן רב, גם בכנסת העשירית, משום רצונה של הוועדה להגיע לחוק מתוך הסכמה כללית,

חובות י"ד, ישיבה קט"ב

— הצעת חוק הגבלת הפרסומות למוצרי טבק לעישון:
הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1983 —

ה צ ב ע ה

סעיפים 1 עד 16 ועד בכלל נתקבלו.

הי"ר מ' סבידור:

אני מודיע שהחוק נתקבל בקריאה שנייה.
אני מעמיד להצבעה את חוק הגבלת הפרסומות למוצרי
טבק לעישון, התשמ"ג—1983, לרבות תיקוני הטעויות
שהצביע עליהם יושב ראש הוועדה, בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה

חוק הגבלת הפרסומות למוצרי טבק לעישון.

התשמ"ג—1983, לרבות תיקוני הטעויות.

כפי שהובאו עליידי יושב ראש הוועדה.

נתקבל.

הי"ר מ' סבידור:

הנני מודיע בזה, שחוק הגבלת הפרסומות למוצרי טבק
לעישון, התשמ"ג—1983, עבר כלי הסתייגויות ובלי התנגדות
בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

חברי הבית, אני מבקש להוסיף מהכס הזה דברי שבח
ליושב ראש הוועדה ולחברי הוועדה, שהביאו את החוק לכלל
הבשלה, לאחר הפסקות, עליות ומורדות, בכנסת הקודמת
ובכנסת זו, והביאו את החוק, ללא הסתייגויות, לאישור הכנסת.
דבר זה מחמיא ליושב ראש הוועדה, שניוט את הוועדה
בצורה הגיונית, חברות, והביא אותה עד הלום.

זוהי גם ההזדמנות להדגיש שוב, שמגיעה תודה מיוחדת
לחברנו, חבר הכנסת דב בן מאיר, שעוד לפני עשר שנים,
בהיותו המנהל הכללי של האגודה למלחמה בסרטן, היה בין
מנסחי החוק, וזאת היתה ההזדמנות שבה הוא יכול היה להביא
לכלל הבשלה והשלמה — תודה והערכה.

משה שחל (המעדן):

אם כבר מודים, צריך להודות לחבר הכנסת אורי סבג.

הי"ר מ' סבידור:

הרי כולם כבר קיבלו את תודת יושב ראש הוועדה. אני
מוסיף תודה חמה לחבר הכנסת סבג, שבלהט ובדבקות לחם על
כן שהחוק יעבור בכנסת זו — תודה והערכה חמה.

ד. הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1983, התשמ"ג—1983

(קריאה ראשונה — גמר הדיון)

הכנסת מכל חלקי הבית בקביעת התקציב, כדי שיוכלו לקחת
חלק ולשנות, להוסיף ולחתך כמה דברים בתקציב.

מדאיגה אותי, חברי הכנסת, חלוקת ההכנסות בין
הסקטורים השונים, יש אנשים ששכרם צמוד לאינדקס או
לשכר הממוצע במשק, והפער בין הסקטורים השונים של
מקבלי השכר במדינת ישראל הולך וגדל, הולך ומעמיק. עובדה
זו צריכה לגרום לדאגה משותפת לכולנו. כיצד יש לפתור את
הבעיה — אינני יודע, אבל צריך לתת את הדעת על כך, לא
ייתכן שמצד אחד אנשים יקבלו את המיליון ומצד שני יהיו
כאלה המקבלים בסך-הכול 150,000 לירות לחודש, באיזה
שהוא מקום משהו אינו נדבק כאן, משהו אינו מסתדר.

אני סבור, שאין אומץ מספיק לחברי הכנסת, הן
מהקואליציה והן מהאופוזיציה, לומר את האמת לגבי חלוקת
ההון, השכר וההטבות הניתנים במשק, כל אחד רוצה למצוא
חן בעיני סקטור זה או זה מהסקטורים השונים — פועלים,
חקלאים, שכירים, עצמאים, שופטים, עובדי ייצור, עובדי

החוק מאפשר תקופת מעבר של שנה אחת לגבי שלטים
מותרים, ובמהלכה יחזירו האחראים להוסיף בשלטים את
חובת האזהרה.

בסוף דברי אני מבקש להפנות את תשומת לב חברי הכנסת
לשתי טעויות שנפלו בהדפסת החוק: בסעיף 11(ג), כשורה
הראשונה, במקום המלים "יחידת הייצור" צריך להיות "סדרת
הייצור", בסעיף 16(ב), אחרי המלים "פרסומו של חוק" תבוא
המלה "זה".

אני חוזר ומודה לכל מי שסייעו לוועדה להתגבר על
הקשיים ולהגיע לחוק מוסכם — דוגמה שוועדות אחרות
יכולות ללמוד ממנה.

בסוף דברי אני רוצה לחזור ולהביע תודה מיוחדת לחברי
ועדת העבודה והרווחה על העבודה הרבה שהשקיעו ועל
הסבלנות המופתית שגילו במהלך הדיונים. אני חייב לציין
באופן מיוחד את חבר הכנסת דב בן מאיר, שהוא אחד
הנלחמים בלהט למניעת עישון. אני חושב שזה יום גדול לחבר
הכנסת דב בן מאיר, הגדלת לעשות בזה שהיית במהלך
הדיונים ענייני ועקבי ובוזה חרמט גדולה לקבלת החוק.

אני חייב להביע הערכה מיוחדת למשפטיגוס המהוללים
שייצגו את כל הגורמים, אשר השקיעו עבודה רכה מאוד ותרמו
לכך שנחקל חוק מוסכם, אם כמייצגי היצרנים ואם כמייצגי
היבואנים.

אני רוצה להודות ולהביע הערכה מעל במת הכנסת
ליושב ראש האגודה למלחמה בסרטן מר יוחנן פורמן, שכולנו
הערכנו את מסירותו ואת מלחמתו הלהטת למען מניעת
עישון, וראינו במעשיו מה שקוראים אצלנו "לשם שמים", אנו
מביעים לו הערכה גדולה מאוד. אין ספק שהציבור צריך לדעת
וללמוד מי הם אנשי המעש שעושים מעשיהם בהתנדבות.

החוק מוגש, בפי שאמרת, ללא הסתייגויות, ואני מבקש
מהכנסת לאשרו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת פרוש, יושב ראש ועדת העבודה
והרווחה, אנו עוברים להצבעה, כפי ששמענו, החוק מוגש ללא
הסתייגויות. אני מעמיד להצבעה סעיפים 1 עד 16 ועד בכלל.

הי"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק
התקציב לשנת הכספים 1983, התשמ"ג—1983. אני מתכבד
להזמין את חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב לשאת את דברו,
ואחריו — את חבר הכנסת גד יעקבי.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, מדי שנה בשנה אנו
חוזרים על הצעת התקציב. חברי האופוזיציה נואמים נגד,
יחידים מחברי הקואליציה נואמים כד, או בהסתייגות
מסוימת, וההצעה נמשכת. אבל שינוי מעשי הבית הזה אינו
גורם בתקציב, יכול להיות שצריך לשנות את הדרך ואת הצורה
— אינני יודע, אני רק מהרהר בקול רם — של הגשת התקציב
והדיון בו, ולתת לחברי הבית אפשרות של מעורבות יתר, אם
בהבעת דעתם ואולי גם בעריכת שינויים בתקציב, אינני יודע
מה נהוג בפולמנטים אחרים. אבל אולי כדאי לחדש, שבכל
זאת לא רק יישמעו מלים אלא תהיה גם מעורבות יתר של חברי

כמה חברים דיברו על האבטלה. חברי הכנסת, היתה תקופה שהעסיקו אנשים כפועלי דחק. אני מעדיף עבודת דחק, אבל לא אבטלה, עם כל הטאת הבטלה. לא ייתכן שהיום חיילים יחזרו מהצבא, עם כל הכבוד וההערכה להם, יסתובבו חודשים רבים, יקבלו דמי אבטלה, ולא ילכו לקטיף או לבציר ענבים. אני מצטער מאוד לומר זאת, עם כל הכבוד שלי אליהם ועם כל הרצון הטוב. יש צורך בבדיקת בית בנושא הזה. זה לא ייתכן, זה לא מתקבל על הדעת.

עדיאל אמוראי (המערך):
נכון מאוד. מאה אחת.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):

אני מודיע כאן במפורש, שיש מקום לעובדים בגידור חלודה מאוניות, ואיש אינו רוצה ללכת לעבודה זו. אני מודיע, שיש חיילים משוחררים שהולכים לעבוד ומקבלים תשלום מתחת לשולחן, כי אינם רוצים להפסיד דמי אבטלה. ויש כאלה שחוסכים את הכסף ונוסעים לחוץ-לארץ. כמובן, אין מדובר בכולם. ובכן, באיזה מקום צריך "לעשות חושבים", שילכו לעבוד, כפי שעברו פעם בעבודות דחק, עד שיימצא פתרון לבעיית העבודה שלהם. יש גם סטודנטים שצריכים לחכות עוד שמונה חודשים עד תחילת שנת הלימודים, והם מקבלים דמי אבטלה. זה אבסורד. שילכו לעבוד בקטיף, שילכו לעשות כל מיני עבודות אחרות. אבל שוב, זו שאלה של חינוך, שאלה של רצון. ואל יבואו חברי כנסת ויטענו נגד זה. יהיו כאלה שיטענו, אם ינסו לפגוע בעניין זה. אני יודע זאת. יהיו כאלה שיבואו בטענות נגד משרד העבודה והרווחה ונגד משרד האוצר. לכן אמרתי שאין לנו אומץ הלב המספיק לומר את זאת כאופן גלוי בפני כולם ובפני החיילים המשתחררים.

אני רוצה להציע לפני חברי הבית הצעה נוספת. חבר הכנסת אמוראי, כולם מדברים על התקציב המנופח, הגדול, על ההזרמה. הבה נתאחד כולנו בדרישה לקצץ 3% בתקציב. מתקציב נשיא המדינה ועד לתקציב של אחרון השרים. זה כולם, 30 מיליארד שקלים. אני בטוח ומשוכנע. אין לי ספק בכך. שניתן לעשות זאת.

אריה נחמקין (המערך):
לשרים יש תביעות להעלות את התקציבים שלהם.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
אנחנו נכתוב זאת לשרים.

יהודה חשאי (המערך):
אתה תפר את המשמעת הקואליציונית?

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
בואו נציע את ההצעה הזאת.

אריה נחמקין (המערך):
הצעה משותפת של שנינו.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
למה של שנינו? אני מוכן להגיש את ההצעה הזאת, ושיצטרפו כל חברי הבית, לקצץ 3%. ואני נותן למנהלים הכלליים של המשרד להחליט על סדר העדיפויות. אבל בתנאי אחד, שלא יבואו אלי חברי כנסת — — —

רפאל סויסה (המערך):
אנחנו תומכים בזה. תציע.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
אני מוכן להציע זאת. מה יש? אבל בתנאי שלא יבואו חברי כנסת ויגידו: פה אין חימום, פה צריך לתת לתיאטרון, וכו'. נניח שהתקציב לחינוך הוא כסכום מסוים, אני מציע

רשויות מקומיות, יצרנים, כולם תובעים, גם התיאטרונים וגם המחזיאונים. אבל שמישהו יקום ויגיד: יש אפשרות לתת יותר לסקטורים החלשים או לערוך חלוקה אחרת — אני מצטער מאוד, אין פה בבית אומץ הלב לעשות זאת.

התקציב מנסה להתמודד עם בעיות ביטחוניות וכלכליות — התעצמותו של צה"ל ויישוב יהודה ושומרון. כאן, בנקודה זו, עולה עניין סדר העדיפויות. ברור לנו, כל הבית הזה מסכים לכך, שהגליל הוא חלק בלתי נפרד ממדינת ישראל, כך גם הגולן, הנגב והערבה. אלה לא ילכו לאיבוד, אין לנו ספק בכך. יש לנו מירון עם הזמן לגבי יהודה ושומרון. אני יש עדיפות. צריך לתת אותה לשם, על אף כל הקשיים. שכן נשקפת סכנה לקיומנו ולביטחוננו, אם יהודה ושומרון לא יהיו ברשותנו ובחזקתנו.

אני רוצה לצטט כאן קטע ממאמר מסוים. אני מצטער על שכמה חברי כנסת שהייתי רוצה דווקא שישמעו זאת, אינם נמצאים בauld. כותב אדם, שאני מוקיר ומכבדו, והוא אינו נמנה עם חברי מפלגתי, את הדברים האלה: "באשף" ובערפאת רואה אני שונאים בנפש ויורשו של המופתי הירושלמי שנמלט בזמנו לברלין והסתופף בצלו של היטלר ככעל בריתו ורעצו ל'פתרון הסופי' של 'בעיית היהודים' אף במולדתו. גם אני שוכח שאשף בשום מקום לא יותר על האמנה הפלשתינאית. שהיא כולה מזימה לעוקרנו מן השורש ממולדתנו, אם על-ידי גירושנו מכאן ואם על-ידי הכחדה פיזית"

והוא ממשיך ואומר: "על מכשול זה מצהיר ערפאת הצהרות דור-משמעותיות. יש לו נציג כפרים, ה"ר סרטאורי, אשר אתו מנהלים יהודים, חברי שלי", שיחות, ומהר מתקבל הרושם שסרטאורי מדבר גם בשם ערפאת. אך יאסר ערפאת הצהיר בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שהוא מוכן לשוחח אך ורק עם יהודים אנט-ציונים, למשל עם חברי רק"ח, והוא איננו מסכים לשום הידברות עם יהודים ציונים מכל כיוון או נטיה שהיו. אילו נתפתחו להבטחותיו והיינו משלימים עם הקמת 'מדינת פלשתיין', איני צריך להיות נביא כדי לתאר לעצמי ולציבור כי מדינה כזאת, אם תקום, היא תתקבל קודם כל כחברה בליגה הערבית ובארגון ותינה מתמיכת כל מדינות העולם השלישי" וברית-המועצות וכל גורוהיה שהן הרוב באו"ם. נוסף על כך, כחברת האו"ם אין להטיל עליה שום חובת פירון, ויכול אני יפה מאוד לתאר לעצמי, כי מדינה פלשתינית כזאת, שתשכון בגבולנו כ-15 ק"מ מן העיר נתניה שעל חוף הים התיכון, תתמלא בנשק מתוחכם על כל גדותיה, ולכן יתורמו כל מדינות ערב ללא יוצאת מן הכלל. ואם הם ירצו להתנפל עלינו ולדרונוקנו לים, הם יטענו שאנו היינו המתקיפים והם המתגוננים. וכמובן מאליו, כל המקהלה העוינת לנו של הרוב באו"ם תתייצב כחומת מגן מאחוריהם. ואני מסוגל גם לתאר לעצמי, כי לא ימצאו רבים שיזילו דמעות על חורבנו אם יבוא".

מי כתב את המאמר הזה? כתב אותו מאיר יערי בעיתון "על המשמר" שהתפרסם ביום כ"ו בטבת, 11 בינואר 1983. ובכן מאיר יערי אומר את הדברים האלה לגבי יהודה ושומרון, לגבי מדינה פלשתינאית, אם תקום חס וחלילה. ואנחנו פה מדברים על הקצאת משאבים ליהודה ולשומרון. הרי זו התמוטטות שלנו. על ביטחוננו אנחנו מהמרים.

פה הבעיה לגבי יהודה ושומרון. יש לנו מירון עם הזמן. יש צורך להשקיע כספים ומשאבים. אנו רצים נגד הזמן לגבי יישוב יהודה ושומרון. ולגבי כל הדיבורים על הקצאת המשאבים האלה לגליל, לנגב ולערבה — אני אומר: יש זמן, יש סדר עדיפויות. יש לנו מירון עם הזמן, כולנו צריכים להכיר בזה.

שקר לו או שצריך להתחמם בקונצרט, אני מעדיף שהילד יתחמם ושיהיה קר בקונצרט.

נאוה ארד (המערך):

ומה לגבי יהודה ושומרון? באיזו עדיפות הם?

מאיר כהן־אבידב (הליכוד):

דיברתי על יהודה ושומרון, לא שמעת. אמרתי: זה קודם לכול, זה קודש קודשים. ולא — לא תשכי את פה ולא אשב אני פה, אלא ישב פה צירלי ביטון.

היורד מ' סבדור:

תודה לחבר הכנסת מאיר כהן־אבידב. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת גד יעקבי, ואחריו — את חבר הכנסת בן־ציון רובין.

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אנו על פרשת מים לאומית שחמורה ממנה לא ידענו, למיטב הכרחי, בעבר, לבד אולי מחקופת מלחמת הקוממיות, ימי ראשית המדינה. אנו נתונים בעמק בכא כלכלי, חברתי ולאומי, שרק קצה קרחונו נראה עתה, לצערי עדיין למעטים. בהמשכם של ההליכים הקיימים טמונות סכנות נוראות, המאיימות על עצם מהותה של ישראל כמדינת היהודים, ציונית ודמוקרטית, צומחת וקולטת, המקיימת אחריות חברתית משותפת, החלות הכלכלית והמדינית הגוברת, המבנה הטפילי של המשק והחברה, התמעטות העלייה, מגמות סיפוחה של אוכלוסייה ערבית גדולה, הם כמה מסימניה של פרשת מים זו.

לא היינו חייבים להגיע לכך. שוטפים את מוחו של העם, כאילו רק כוחות שאינם בשליטתנו מכתיבים את דרכנו. "רק כך", כאילו כל נתיב אחר אינו אפשרי, כאילו העולם כולו נגרנו בלאו הכי, כאילו האינפלציה היא כוח עליון חסר תקנה, כאילו ההשתעבדות לחובות היא גורל אכזר והברירה אינה בידנינו. כאשר דברים משתבשים, כאשר העלייה אינה באה, אומרים: לא נסתייע בידנינו, ומפצים את העם בחלוקת כסף נדיבה, כדי לשמח את לבו ולהשכיח ממנו את אובדן הדרך.

המפנה לא רק הכרחי, הוא גם אפשרי. הוא תלוי קודם כול, ובראש ובראשונה, בנו עצמנו. אם לא יתחולל המפנה, לא רק שנעמד על סף התהום, כפי שאמר גנדי בנק ישראל, אלא נעשה צעד גדול קדימה לקראת התהום.

חברי הכנסת, שני פתגמים המוכרים לכולנו התנפצו על דוכן הכנסת בעת נאומו של שר האוצר: האחד — כי "אין הנחתום מעיד על עיסתו". ובכן, בא הנחתום והעיד על עיסתו, ואיוו עיסה, איוו עיסה היתה זו: והשני — כי "להצלחה אבות רבים, אך הכישלון הוא יתום". מסתבר כי להצלחה אב אחד — שר האוצר, ואילו הכישלון הכלכלי הגדול ביותר מאז קום המדינה — שנת 1982 — אינו יתום: השפל העולמי, המלחמה בלבנון, ההסתדרות — אלה, לדעת שר האוצר, אבותיו של הכישלון, והממשלה והוא לכאורה את נפשם הצילו.

מה פרח, עלה ותפח בשנת 1982? — המחירים, היבוא, הצריכה, הגירעון במאזן התשלומים, החוב הלאומי החיצוני, הבורסה והשירותים הפיננסיים; ועל כל אלה — הקיטוב החברתי, מספר הנפשות שמתחת לקו העוני. מה קמל, הצטמק או קפא במקומה? — הייצור והיצוא, הצמיחה, התעשייה, החקלאות, התיירות, הפריון והעבודה היצרנית. מבנה המשק ומצב התעסוקה מורעים והולכים, חלקם של השירותים גדל והולך וחלקם של ענפי היצוא והייצור מתכווץ. המשק הופך לטפילי יותר כלפי חוץ, לתלוי יותר בסיוע ובהלוואות חוץ, לטפילי יותר גם מבית, ליצרני פחות ולצרכני יותר, לשירותי

לקצץ ב־3%, ושהמנהל הכללי יסדר עם זה, שייתן לחימום ולא ייתן לחיטורון, ומי שרוצה ללכת לחיטורון — שישלם 2,000 לירות עבור כרטיס. אבל אם בתי־ספר זקוק לחימום — שייתן לו לחימום. כוונתי היא שהמנכ"ל יקבע את סדר העדיפויות.

אריה נחמקין (המערך):

או השחקנים יהיו מובטלים.

מאיר כהן־אבידב (הליכוד):

לא ייתכן שנגיד לקצץ 3%, ואז תבוא חברת הכנסת ארד ותגיד שאין כסף לתהלי"ה. זה לא הולך יחד. אם מקצצים, נותנים את הסמכות המלאה למנכ"ל של המשרד להחליט על סדר העדיפויות כפי שהוא רוצה; או שאנחנו נתעורר איפה לתת ואיפה לא לתת.

אני מוכן לגשת לדבר הזה. ננסה זאת. והאמינו לי, ניתן בקלות לקצץ 3% בתקציבי כל המשרדים. זה לא קשה. אני אומר זאת גם לגבי תקציב הביטחון. הרי הוא מסתכם במיליארדים. אין לי ספק שלו היו נוכרים היטב בתקציב הביטחון, אפשר היה למצוא איפה לקצץ. אם היתה ועדה שהיתה נוכרת ממש ושואלת לגבי כל סעיף וסעיף, אין לי ספק שאפשר היה לחסוך. אפשר לחסוך בכניין, ברכב, להסתובב פחות בכלי רכב צבאיים.

מרדכי גור (המערך):

בוועדת־המשנה לתקציב הביטחון זה שלוש ישיבות מופיע רק חבר אחד מן הקואליציה. אף אחד מהחברים לא מופיע לדיון על התקציב הביטחון, רק חבר הכנסת יגאל הורבין.

מאיר כהן־אבידב (הליכוד):

חבר הכנסת גור, אני מצטער על שחברי הקואליציה לא השתתפו בדיון על התקציב. אני מודה בזה. לדעתי, הם היו צריכים לקחת חלק בזה. אמרתי זאת, הודעתי זאת, אבל אני אינני יכול לתקן את העולם. אני רק אומר, שאילו היו נוכרים בתקציבים, אילו היו עושים עבודת הכנה ונכירה ממש, אפשר להגיע ליותר מ־3%, אולי אפילו ל־5%; יכול להיות. אינני מומחה בזה, חבר הכנסת גור, אני בטוח שאתה מומחה גדול ממני. תסכים אחי שניתן לעשות את הדבר הזה. אם ניקטו יד חזקה וינכרו בתקציב הביטחון, ניתן לקצץ. וכפי שאמרתי, ניתן לקצץ קיצוץ כללי של 3% בתקציבים של כל המשרדים, ללא יוצא מן הכלל.

ובכן, חברי הכנסת, אני מציע שפחות נדבר כאן גבוהה גבוהה על תהלי"ה, על חימום בתי־ספר, על כך שיש לתת פה ושם. כלי לומר איפה אפשר לקצץ, איפה אפשר לקחת כסף. למשל, אני מדבר על מחירונים, על מחירונים, על כל מיני הקצבות מיותרות שאפשר לחסוך בהן. ומי שרוצה ללכת לחיטורון, שישלם 2,000 או 3,000 לירות עבור כרטיס. לאלה יש הכסף. אם חברת הכנסת ארד רוצה שיהיה כסף לחימום, משרד החינוך צריך להגיד: השנה איננו נוהג כסף לחיטורונים, למשל, או נותן רק 50%, ומעביר את הכסף לחימום. שום אסון לא יקרה. אני מודיע לך, שום אסון לא יהיה. מי שרוצה ללכת לקונצרט — יערב לו ויבוסם לו וישלם את מלוא המחיר. זה לא עממי, לא "עמך" הולכים לשם, לא אלה שמוזרחים 100,000 או נותן 150,000 לירות, אלא אלה שהמשכורת שלהם צמודה למשכורת הממוצעת במשק, אלה ברובם הולכים. קונצרטים עממיים? — תעשו קונצרטים עממיים בול, שהעיריות יעשו, אבל אל תבואו ותאמרו שאני צריך לתמוך. אני רוצה לתמוך, אינני אומר שאני לא רוצה לתמוך, אבל צריך להיות סדר עדיפויות: אם עומדת השאלה של ילד

אינך מסתכן שוב בתחזיות מחירים. אפשר להבין זאת. כשם שכול דואר ללא מחיר יצא כבר לאור, לא ירחק היום שבו תתבקש הכנסת לאשר את תקציב שבו לא יפורשו הסכומים.

התפתחות זו לא החלה בשנה האחרונה. תקופת חמש השנים האחרונות תוכל להיקרא על-ידי היסטוריונים כלכליים כ"מהמהפך אל הפחת". ראשיתה במהלך הכלכלי שהיה שלוב בין גישה ליברלית מיושנת לבין ביצוע חובכני ופזרני; המשיכה היה באינטרמצו קצר של שר האוצר הורביץ, שהצליח לשפר את מאזן התשלומים אם כי במחיר אינפלציה גבוהה, אך לא וזה לתמיכת מפלגתו ופינה את מקומו חיש מהר. לאחר מכן בא פינני סיני, ובמהלכו, באכירות לב נבוכה, ויתורם על פיצוי מלא תמורת השקעות הענק שלנו בו: שדות הנפט ומימון מלא להקמת המערכת החלופית בנגב. עקב כך העמסתם על המשק הישראלי נטל כבד לזמן רב וארוך. ואז באה "הכלכלה הנכונה". שלא היתה אלא ניסיון לשבות את קולות העם על-ידי הפקרת מטבע-חרוץ ופיגועה בייצור הישראלי.

כשהמשק נתון באינפלציה דוהרת ובהחמרה קשה של מאזן התשלומים, יומתם את מלחמת לבנון, שנתנה תנופה נוספת להידרדרות הכלכלית המהירה.

מאז המהפך, תוך כחמש שנים, עלו המחירים פי חמישים, פי שלושה יותר מאשר בכל התקופה שאלו קום המדינה ועד לשנת 1977. במשך 29 שנים. האם גם זו היתה תוצאה של השפל בעולם? הגירעון במאזן התשלומים הוכפל וכך גם החוב הלאומי במטבע-חרוץ. במהלך אותן 29 שנים התרחשו מלחמות. נקלטו למעלה ממיליון עולים, לקומו כ-1,000 יישובים, התפתחו תעשייה וחקלאות, מערכת חינוך מסועפת, ונבנו 700,000 דירות. באתם, ובחמש שנים דורדר המשק, הודרה האנפלציה לממדים שאין להם תקדים או רע בתולדותיה של ישראל ובתולדותיהם של רוב העמים המפותחים בעולם. נתתם עדיפות ל"חלוקה", לשפע האשי החולף. החמצתם את ירידת הנטל הביטחוני, כדי להגביר את הצמיחה ולבלום את האנפלציה.

במהלך חמש השנים האלה מעולם לא אמר שר האוצר או ראש הממשלה — לכר מיגאל הורביץ — את האמת הפשוטה: כדי להעלות את רמת החיים, להמשיך בפיתוח ובצמיחה להתקדם לעצמאות כלכלית — יש לעבוד יותר, להגביר את הפריון, לייצא יותר ולייבא פחות. מה שנאמר לעם היה היפוכם של הדברים הללו: "ניטיב עמכם", "יהיה בסדר", "סמכו עלינו".

אריה נחמקין (המעריך):

סמך, יש לנו כרייה?

גד יעקבי (המעריך):

אמרתם את היפוכם של דברי דוד כן-גוריון, שבדרך ההחרפה אמר: "יש לעשות מה שרצוי לעם ולא מה שהעם רוצה".

בדרככם זו ניונתם את מודעותו של העם למצבנו, את נכונותו לתרום להלכה למעשה כדי להתמודד עם מצב זה.

ב-9 בנובמבר 1976, לפני כשש שנים בלבד, העלה אחד מחברי הכנסת מן הליכוד, שהיה אז באופוזיציה, הצעה לסדר-היום. בדבריו כאן הוא אמר: "האינפלציה תחת שלטונכם, המערך, הגיעה ל-35% בשנה. הרי כל מי שלמד אלף-בי"ת של כלכלה יתחלחל לבו מול אינפלציה כזו". 35% שהם חמישית מקצב עליית המחירים הנוכחית, רביעית מהאינפלציה בשנה שעברה. "יתחלחל לבו" — הוא אמר. ועוד הוא אמר: "אם כיכר לחם עולה היום ליהו וארבעים אגורות או לירה וחצי, משפחה מרובת ילדים — נניח בת עשר נפשות — ויש

ולספקולטיבי. אנו מתפרנסים פחות מיגיע כפינו. מעבודתנו, ונסמכים יותר על בית-המחיר של המלווים, המסייעים והתורמים. אנו מחלקים בינינו יותר את פרי עבודתם של אחרים וחיים פחות מפרי מאמציו שלנו. אתם הופכים את ישראל למדינת צריכה, תלות וחלוקה, במקום שתהיה מדינת צמיחה. עבודה וקליטה. הקיבות המלאות והכיסים התפוחים של חלק מן הציבור מסממים את מוחו ומשכיחים ממנו, כי בינתיים שורשי העץ וגזעו נרקבים והולכים, כי שפע זה אינו אלה אשליה מתוקה וחולפת, אשליית ניתוק המבוססת על משיכת יתר על חשבון העתיד של מלוות, על הקפאת הצמיחה ועל החמרת התלות. בעוד רוממות העצמאות ודברי רבך על זקיפות קומה בגרונכם, אנו הופכים לחללים יותר בארצות-הברית. של אמריקה, לעצמאיים פחות עד כדי סכנה ליכולתנו להחליט בעתיד על גורלנו ועתידנו.

אכן, התעסוקה היא מלאה. אבטלה היא מכה קשה לחברה, לכלכלה ולציונות, אולם לא נמנענו ממנה עקב צמיחה מעק, עליית הפריון, הגברת החיסכון הציבורי והפרטי, הרחבת היצוא והחלפת היבוא. נמנענו ממנה על-ידי נחשולי מטבע-חרוץ, שאנו מקרבים כדי לקיים את הניתוק מן המשק העולמי, כדי להמשיך בוחיות הדעת, לשם ריצויו של הציבור, כאן ועכשיו. מה חימה שאומר סנטור אמריקני, כי היקף הסיוע האמריקני הממוצע למועסק בישראל גדול מהיקף התמיכה של ממשלת ארצות-הברית למוכסל בדרטרויט? אילו ארצות-הברית היתה מקבלת, באורח יחסי, אותו סיוע שהיא נותנת לנו, היא היתה יכולה לחסל את האבטלה שלה במחי יד.

מה ההתפארות הזאת לנו, שניתקנו עצמנו מן המציאות על-ידי היסמכות אל שולחנם של מיטיבים? שלא נערכנו לקראת השפל העולמי? שלא הסקנו כל מסקנות? מה שביעות הרצון הזאת לנו, שאנו נוהגים ב"אכול ושתה", כאילו אחרנו המבול? מה מקור ה"שישו בני מעי" ששמענו מן הדוכן הזה, כאילו התמוטטות כלכלית זו, שהתרחשה ב-1982 בכל התחומים, היתה תוצאה של ראייה וחיזוי מראש או התפתחות בלתי נמנעת, עקב גורמים שאין לנו שליטה עליהם?

התפתחויות אלה לא היו תוצאה של כוח עליון, של כוחות טבע רבי עוצמה. הם תוצאה של המלוותיה, מעשיה ומחלליה של הממשלה, של העובדה כי מכונת הדפוס הפכה להיות המכשיר המרכזי של המדיניות הכלכלית, הממשלה היא שהעלתה את הצריכה הפרטית הריאלית, את רמת החיים, ב-11.5% ב-1981 — השיעור הגבוה ביותר מאז קום המדינה, וכשנה זו בעולם המערבי כולו. היא אשר יזמה את מלחמת לבנון, היא אשר פגעה ביצוא ועודדה את היבוא ב-1982. פרי הבאזשים אשר קטפנו כולנו הוא תוצאה של מעשים אלה.

ב-24 בפברואר 1982, בעת הדיון על התקציב, אמר שר האוצר בלגלוג: "האשימו את הממשלה בכלכלת בחירות, אמרו שאני ממשכן את העתיד לטובת ההווה... ניכאו אינפלציה-גוברת". כל האמירות הללו, שכה זולזלו, הוכחו כאמת מוחלטת, על-פי קביעותיה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה הפועלת מטעם משרד ראש הממשלה. אני מקווה שאיש לא יטיל גם בה דופי של חתרנות ובוגדנות.

אמרת אז, אדוני שר האוצר, כי "התקציב מבוסס על אינפלציה של 90%". היא עלתה ב-45% יותר, הם, לכדם, פי אחד וחצי משיעור האינפלציה בשנת 1977, השנה שבה קיבלתם את האחריות למדינה.

אמרת: "תהיה ירידה של כחצי מיליארד דולר בגירעון בחשבון השוטף של מאזן התשלומים". יש גידול של 450 מיליון דולר בו.

חשבון השקעות. סרק, ליצוא על חשבון היבוא. המשכה של ההידרדרות עלול להוביל אל תחילת הסוף יותר מאשר אל המשך ההתחלה. זו השעה לקריאת כיוון חדשה. זו השעה למפנה ולחשבון נפש לאומי, חברתי וכלכלי.

היורד מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת גד יעקבי. אני מזמין את חבר הכנסת בן-ציון רובין, ואחריו — את חבר הכנסת תופיק טובי.

בן-ציון רובין (תמ"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נצביע בעד התקציב הזה בהרגשה כבדה, שכן לא זה התקציב אשר לו ציינו.

רענן געים (המערך):

למה לך להרגיש כבד?

בן-ציון רובין (תמ"י):

זה תקציב קשה, מאולץ, שאינו נותן די לפתרון בעיות רוחה ומצוקה, ומסתפק בזריקת פיורים לנושא החשוב ביותר בחיינו הלאומיים. אנחנו מבינים את מצוקת האוצר, אבל לבנו נתון למצוקה אחרת, למצוקה האמיתית של עם ישראל.

אני מבקש להבהיר, כי יהיו החישובים הכלכליים אשר יהיו, ההשקעה של המדינה והחברה בפיתוח משאבי אנוש, בבניית דור המחר, היא השקעה טובה, אפילו הטובה ביותר, שלא לדבר על הממד המוסרי של הבעיה, שהוא נעלה מכל החישובים של כדאיות.

אולי קל יהיה להזכיר ולהוכיח קביעה זו אפילו מבחינת העובדות האמפיריות של יחס המדינה והחברה בישראל לבעיות העלאת הרמה החברתית של השכבות החלשות. בצורה קיצונית ניתן לומר, כי אותם מאורעות כואבים של ואדי-סאליב כשנים הקשות הן, שגרמו בשעתם בצורה דרמטית וכואבת להשקעות גדולות יותר בשכבות החלשות ובהתייחסות אליהן, בסופו של דבר גרמו לשינויים דמוגרפיים מקיפים ומשמעותיים ותרמו להכנסת רכבות ומאות אלפים למעגלי חינוך. יצירה, סחר ועבודה, באופן שהוכיח עצמו לטובת החברה הישראלית כולה, עליידי זה שתרמו למצוי הפוטנציאל ההכרחי להפתחתם של המדינה ושל צה"ל.

מוכן כמאלי, שבכשם אופן אין לחכות, חלילה, לצעדים ולאירועים כאלה. עלינו להתנתח מהם, להתנזר מהם ולהיזהר מהם. אבל אין זה אומר, כי במצוקה של המספרים והסטטיסטיקות אנחנו רשאים להקהות את חוד הבעיה, להימנע מלהצביע עליה בכל הזדמנות ולדרוש את התיקונים המחויבים ממנה כעוד מוצדק.

קל גם להתייחס לבעיה של "כדאיות" ההשקעות עליידי דוגמה דרמטית וכואבת אחרת. ידוע שכבר עכשיו מטפלים, או אפשר לטפל, בחיזוי היקף הפשיעה, בחייה הסוהר ובעיות החברה, אשר ידרשו תקציבי ענק בעתיד הקרוב. חשמנו מאנוש המשטרה מהי התחזית של גידול הפשע ולכמה סוהרים, שוטרים, שופטים ובתי-משפט נזדקק בשנים הבאות. יש מי שחשוב ונעשה הרצה של סימולציות בחשבים למטרה זו. תקציבים מזעריים, כשהם מושקעים היום בזמן ובצורה יעילה, יצמצמו את היקף הפגעים החברתיים, וגם הם יחסכו בסופו של דבר הוצאות ענק בעתיד. ושוכי, עניין ה"כדאיות", להלכה ולמעשה, לא מיועד כשום פנים ואופן לעמוד כזכות בפני עצמה לטיעון בצורך של השקעות בחברה. הממד המוסרי של הבעיה הוא הקובע. ההרגשה של ה"כדאיות" באה להצביע על העיוורון שבתפיסה המבקשת לראות בבעיה החברתית פגע שאין לו מרפא, חרפה שתייכים לסבול אותה כאילו נפלה מהשמים, חלילה.

כאלה רבבות בישראל — כמה היא מוציאה ללחם בלבד? — שאל אותו חבר הכנסת. לירה וחצי עלתה אז כיכר לחם, 0.15 שקל. שביעית ממחירו של עיתון ערב עכשיו. כיכר לחם עולה עתה, לחם אחיד, פי שלושים ממחירה אז כאותם ימים "נוראים", שבהם חבר הכנסת בגין העלה את הצעתו לסדר-היום.

לא נעים להיזכר באותה תקופה. שלא כבימיו של מר בגין כראש הממשלה, התמודדה הממשלה באותה תקופה עם בעיות המשק, בלמה את האינפלציה, צמצמה את הגירעון במאזן התשלומים ללא אבטלה, אף שזה היה לאחר מלחמה קשה.

לא רמת חייהם של הכול עלתה בשנים האחרונות. בניגוד לדברים שנשמעו כאן, גבר הקיטוב החברתי, התרחבה שכבת המצוקה, גדל מספר המשפחות והילדים שמתחת לקו העוני. ברוח השנתי של המוסד לביטוח לאומי מן השבוע שעבר נאמר, כי ב-1977 היו 28,000 ילדים מתחת לקו העוני, ובסוף 1981 עלה מספרם ל-67,700. פי 2.2.

האינפלציה היא בית-הגידול, התשתית להתנותות של המשק, לתהליכי הטפילות בחברה ולהחמרת התלות החיצונית. אך לא פחות מדאיג מכך הוא מצב המדינה במטבע-חוץ. הוא כסופת-הזריקן העלולה לטיוף את הספינה — הספינה שלנו, שהיא כלאו הכי מיטלטלת בים גבה-גלים.

כבר השנה יהיו החזר החוב החיצוני ותשלומי הריבית עליו בסך כל הערך המוסף מן היצוא הישראלי.

שינוי שער התליפין הואט במכוון, כדי להפסיד, על חוט השערה, במרוץ האווילי שכן "שנת הורבין" לבין "שנת אירידור". עליידי כך אנו מסכסדים את היבוא, את יבוא המוצרים, את היוצאים לתוך-לארץ, את רוכשי המכוניות ומכשירי הווידאו ופוגעים ביצואני ההדרים, האלקטרוניקה הטקסטיל והתיירות. אנו מייבאים אבטלה לישראל במקום ליצא ממנה תעסוקה.

אם זאת תהיה המדיניות, יהיה הגירעון במאזן התשלומים בשנה הבאה גבוה הרבה יותר. החובות יתפחו. סכנת האבטלה תתקרב אל סף ביתנו. ויכולתנו להתמודד עמה תפחת ותלך.

כאן, מעל הדוכן הזה, הודיע שר האוצר, שהמדיניות היא מדיניות המשק. למרות נתוני 1982 שהיו חייבים לזעזע את מעצבי המדיניות, את הממשלה כולה, להביא אותה לכחינת הדרך, לחשבון נפש. אבל הורעם: מדיניות המשק. פירושו של המשק הוא המשך ייבואה של אבטלה לישראל באמצעות יבוא מוחל, פגיעה בייצור המקומי על-ידי יצוא מקוצץ כנפיים, האצת האינפלציה עקב העדר צמיחה וגירעון ענק בתקציב המדינה.

יש הכרח במפנה ויש אפשרות למפנה. לשם כך יש לשנות את סדר העדיפויות הלאומי: במקום עדיפות למסחר בכסף, יש לתת עדיפות ליצור ליוצר, לתעשייה, לתיירות ולחקלאות: במקום השקעות מסובסדות בלב השומרון, יש לתת עדיפות להשקעות בגליל, בגב, ברמת-הגולן, במרחב-ירושלים, בבקעת-הירדן ובערבה, בערי הפיתוח ובשכונות: במקום עידוד היבוא, יש לעודד את היצוא ולמנוע אבטלה. עליידי צמצום הוצאות הממשלה והעמקת גבית המסים אפשר להגדיל את החיסכון הציבורי ולהדביק את הפיגור בהתאמת שער החליפין לקצב עליית המחירים בישראל. יש להפחית את מסי העבודה במפעלי היצוא וליוזם מרכזי תעשיות חדשות בגליל המערבי, ברמת-הגולן ובנגב.

לשם כך יש הכרח בשינוי דחוף ומיידי של סדר העדיפויות. העדיפות חייבת להינתן לחידוש הצמיחה על

בשנת 1981 ר"ב 133% בשנת 1980, כאשר מחירי המזון בשנה התולפת עלו ב"ב 153%, דירי ב"ב 133% ושאר מצרכים חיוניים ב"ב 140%.

במשך חמש השנים האחרונות המחירים גדלו בלמעלה מפי 40. זאת אומרת, ביותר מ-4,000%. בפעם הראשונה מאז שנת 1953 הופסקה הצמיחה הכלכלית ולא גדל בשנת 1982 התוצר הלאומי הגולמי. זה מהווה למעשה ירידה ברמת-הייצור לנפש מאחר שגדל מספר התושבים.

חובות החוץ של המדינה גדלו מ-24.2 מיליארד בשנת 1981 ל-26 מיליארד דולר. פירשו של דבר הוא הגברת התלות והשעבוד הכלכלי לארצות-הברית. שהיא המלווה העיקרית של חוב אסטרטגי כזה, הגדל בחוקף ההוצאות הצבאיות ההולכות וגדלות, והביא לכך, שלמעשה כל נפש בישראל מיום הלידה והלאה חייבת כ-6,400 דולר לגורמים בחוץ-לארץ.

מדוע ארצות-הברית נותנת הלוואות ומענקים במיליארדי דולרים? זה אומנם לא חינו, נהנית מזה מדיניות הכיבוש והתוקפנות, המוצאת תמיכה וסיוע ובמענקים אלה. כדי להבליט את התמיכה במלחמה נגד הלבנון, הגדיל הקונגרס האמריקני את המענקים וההלוואות מ-2,375 מיליון דולר ב-1981 ל-3,282 מיליון דולר ב-1982. זו תוספת בשיעור של 38%, נהנים מזה, כמובן, בעלי הנשק והמזון האמריקני. אך המוני העם בישראל משלמים בריבית כפולה ומכופלת, בכסף ובדם, בחיי הצעירים הישראליים הקוראים לאוריון שייקס אותם מהלבנון.

הגירעון המסחרי, שגדל בשנת 1982 בחצי מיליארד, הגיע לשיא חדש של 4.7 מיליארדים. הקורים האופייניים להתפתחות הכלכלית היו היצוא, הייבוא ב-5%, אך ערכו היראלי למעשה קטן ב-9% עד 10%, אך ממדי הייבוא ביצוא הם הרבה יותר חמורים אם נביא בחשבון, שמרכיב יצוא הנשק למשטרים הרודניים הפשיסטיים, שעמם קשורה ישראל ואותם היא מחזקת, גדל והולך מדי שנה בשנה. זהו יצוא לא רק מסוכן פוליטי אלא מקור לרעידת אדמה כלכלית, כאשר תתיבשנה הביצות שלהן וזרם יצוא הנשק הזה.

החקלאות הישראלית במשבר חמור. אומנם היצוא החקלאי גדל ב-9.9% ב-1982, אך ההכנסות הריאליות ירדו ב-1.6%. הפסדי התקלאים הגיעו ל-230 מיליון דולר.

התיירות בירידה באופן רציני, בעקבות המלחמה בלבנון.

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שפורסמו ב-31 בדצמבר, השכר היראלי ירד ב-1982 ב-2.6%, אך כמעשייה הוא ירד ב-8%, בסקטור הציבורי ב-6.8%, בקרב עובדי החשמל והמים ב-11%. מכירת הדירות בישראל, למשל, ירדה ב-8%. התחלות בניית דירות למגורים ירדו ב-22% ב-1982. הולך ומעמיק במצב זה הקיטוב החברתי בצל ממשלת בגין-ארידור-שרון, שבאה כדיכול להיטיב עם העם.

המספרים והעובדות על רוחות הבנקים, רוחות בעלי ההון, רוחות העוסקים בבורסה הם ארוכים מדי ובולטים מדי מכדי לתארם כאן.

אבל, לעומת ההתעשרות המופלגת של השכבה העליונה, הדקה — מתרחב העוני ויורדת רמת-חיה של המוני העמלים. לפי סקר של המוסד לביטוח לאומי, שחלק ממנו פורסם בראשית 1983, מתברר שבין השנים 1977 ל-1981 גדל שיעור העוני מ-2.8% ל-6%. שיעור הילדים העניים גדל מ-3.8% ל-8.1%. מ-28,200 ילדים ב-1977 ל-67,700 ילדים ב-1981. המשפחות העניות ב-1977 היו 9.7% מכלל האוכלוסייה, ואילו ב-1981 הגיעו ל-12.1%.

אין אני רוצה לזרות מלח על פצעי כולנו. אני מאמין שבבעיות המצוקה מכאיבות לכולנו, קואליציה ואופוזיציה, וכולנו מאוחדים. אינני רוצה לשכח ולהזכיר את ההתמרה בתחולת העוני. אלה גורות אדומות שצריכות להאיר ביום ובלילה לעיני כולנו. ההתמרה בתחולת העוני איננה גזירה משמים. במדיניות נבונה ונכונה אפשר לתקן את המציאות הזאת. חוק שכר מינימום, שכר נמצא על האובניים — ואני מקווה שתוך שבועות אחדים יסתיים תהליך חקיקתו — חוק משפחות ברוכות ילדים שנמצא בהליכי חקיקה, ועוד כמה מעשי חקיקה אחרים עשויים, תוך שנה-שנתיים, לגרום לשינוי בכיוון העקומה, ובמקום ירידה, להביא שיפור ואור בקצה המנהרה.

רבתי חברי הכנסת, ראיית המצוקה ובעיות החברה כרע הכרחי היא ראייה מעוותת. כפי שבחוקים זה האוצר חדר למצב התעשייה והיצוא, ומקדיש מחשבה וראייה כוללת, אני מצפה לתקציב שיבטא חשיבה לאומית כוללת בנושא החברה. לאיזו חברה אנחנו רוצים להגיע? כמה אנאלפבתים יהיו בה וכמה אסירים?

דברים אלה נאמרים ככאב לב, אבל אני מבטיחכם — הפעם אני מדבר בשם תמ"י, סיעת מסורת ישראל — שאין בכוחנו לראות בהם מס שפתיים. אנחנו נעמוד על כך כי הם יבואו לביטוי, כפי שחלקם כבר באו לידי ביטוי בתקציב זה במציאות החיים הפוליטיים החברתיים שלנו.

אהרן הראל (המערך):
אשרי המאמין.

היו"ר מ' סבירור:
תודה רבה לחבר הכנסת בן-ציון רובין. רשות הדיבור לאחרון הנואמים היום, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקציב שלוש-עשרה הספרות לשנת 1983, שמסתכם ב-1,123 מיליון שקלים, הגיש עליי שר האוצר תוך התפארות עצמית מופרזת, תוך טשטוש כישלונות, תוך טיוח המדיניות האנטי-פועלית, האנטי-עממית בשירות בעלי ההון, תוך ניסיון שקוף להעלמת המקור היסודי של מחלת האינפלציה האנושה ושל המשכר הכלכלי התחמור הפוקד את ישראל, כשמקור המחלות האלה הוא מדיניות המלחמות, הכיבושים וההוצאות הצבאיות ההולכות וגדלות, המאפינות את התקציב הנוכחי יותר מאת קודמיו.

התקציב מתואר כתקציב של הליכה להבראה כביכול. כלכלי האוצר מתארים את התקציב החדש כתקציב המשך. בצל מדיניות הליכוד אומנם נמשכו בשנה שעברה האינפלציה, היוקר הממאיר, ההתרוששות של העמלים והמוני העם, התעשרות המופלגת של הבנקים ובעלי ההון הגדולים, שהם בעלי הבית של ממשלת הליכוד; ירד שכר העובדים, התרחב העוני, קוצצו ההוצאות כשירותי הרווחה, התמיהה מצוקת שירותי הבריאות, החינוך, הסעד; גדלה מצוקתן של שכונות העוני, הופסקה הצמיחה הכלכלית, ירד היצוא, נסגרו מפעלים וגדל הגירעון כמאזן המסחרי של המדינה. עם זאת גדלו חובות המדינה, כמיוחד חובות החוץ, בעיקר לארצות-הברית. במרכז הרשימה הזאת הלכו וגדלו ההוצאות הצבאיות, שהן המקור היסודי של המשכר הכלכלי וצרוחתה של הכלכלה הישראלית. זאת בעקבות המלחמה הנפעשת בלבנון, שעמם היסתיימה.

הקורים הבולטים בנוף הכלכלי והחברתי של שנת 1982 בישראל, לפי הדין וחשבון של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בסוף 1982 ולפי המקורות הסטטיסטיים הרשמיים והתקציביים — קורים בולטים אלה הם: אינפלציה של 32% לעומת 101.5%

ידי הדפסת כסף. הגירעון בתקציב השנה מגיע ל-41% מהתקציב, זאת עלייה ב-2% לעומת התקציב של השנה הקודמת. משמעות המצב הזה היא גידול בלתי פוסק של חובות המדינה, וזה נוסף על המענקים הכלכליים והצבאיים שמקבלת ממשלת ישראל מארצות הברית. כך גדל מדי שנה כשנה אותו חלק בתקציב ההוצאות, הממושך לחשלוט חובות, קרן וריבית. ואם ב-1981 הוצאות אלה בתקציב היו 26.2%, ב-1982 היו 27.8%, בתקציב 1983 הן יהיו 34.6%.

חברי הכנסת, ההוצאות הרפתקניות, הוצאות המלחמה ההרפתקנית בלבנון, שעוד לא שלומן כולן, והוצאות ההתנחלויות, והרחבתן לשטחים הכבושים, שהגיעו לשיא בשנה שעברה, ולפי הערכת הכלכלן אסף ריין הן הגיעו ל-400 מיליון דולר בשנת 1982, זאת אומרת קרוב ל-13 מיליארד שקלים במחירי היום, ובתקציב הנוכחי יגיעו רק המספרים הגוליים ל-7 מיליארדים, והם יהיו בוודאי הרבה יותר — הוצאות אלה גורמות לסחרור ולאינפלציה בתקציב, והן נזדקקות למזבלה כפי שנוקו הוצאות דומות בסניג, בפחת-הריבית וכימית: הוצאות הרפתקניות אלה של המלחמה בלבנון ושל ההתנחלויות החמירו ומחמירות את המצב הכלכלי ומאצות את האינפלציה מצד אחד, וגורמות מצד שני לקיצוצים הנפשים בשירותים החיוניים, בבנייה לשיקום שכונות העוני ובהוצאות חיוניות אחרות. התנחלותה של משפחה אחת בגדה עולה כיום, לפי דברי סגן השר דקל, בין 4 ל-5 מיליוני שקל. את זה מוציאה הממשלה כיד נדיבה. אך לתושבי כפר-שלם ושכונות מצוקה אחרות אין לה. להם יש משטרה וכדורים, אם ימחו על ההתעללות בהם. לא נדבר על הכדורים המפונים מהגב, המנושלים מכיתם ומאדמתם ונזדקקים לרוח, כאשר הפיצויים הם נזיר ערשם, וכך מחריף המשבר הכלכלי וגם התברתי וגדל העוני בגלל מדיניות המלחמה והכיבושים ובתוקף מדיניות השירות להן.

ומה מבשר השר להמוני העם בתקציב הזה? כדי לחפות על המשבר ההולך ומעמיק וכדי להסתיר את הסכנות שהוא טומן בחובו, מצהיר השר ארידור בשורה, "ישראל הפכה לסלע כודר כמעט של העסוקה כמעט מלאה, דבר הנחשב לפלא לכלי", לדברי השר, זו דמגוגיה ידועה ברכים. המוני העובדים בישראל יודעים, שכל "הפלא" של השר ארידור הוא מעשה ידיו של השר שרון, שהבעיר אש בלבנון ושלה את הצעירים הישראלים להרוג ולהיהרג, וממשיך לשלוח אנשי מילואים. המוני העם יודעים, שכל "הפלא" מצוי בגיוסם של אלפי חיילי המילואים לשרת בלבנון, בגדה ובכרועה. ואני בטוח שהמוני העם בישראל מצפים ליום שבו יסתים "הפלא" הזה והחיילים יחזרו הביתה לצמיתות.

עם זאת, השר ארידור מבטיח, שהאבטלה תגדל "רק קצת" ותגיע ב-1983 ל-5.2% במקום ל-4.9%; זאת אומרת, תגיע ל-72,000 במקום 68,000. אבל קיימת סכנה רצינית, שהמשבר הכלכלי בארצות הברית והאמריקה יטפח על פני "הפלא" של השר ארידור, כל זמן שהמשק הישראלי קשור בטבורה של הכלכלה האמריקנית והאירופית החולה. וצפויים ימים עוד יותר קשים למשק ולהמוני העם, כל זמן שהממשלה תמשיך במדיניות המלחמה, הכיבושים והתלות בארצות הברית.

ומה עוד מבטיח השר ארידור? הוא ימשיך בקיצוץ הסובסידיות כ-2% בתודש, וזה פגע קודם כולו במחיריהם של המוצרים החיוניים. הוא ימשיך בפיתוח החודשי של השקל ב-5%. כך יעלו המחירים ותואץ האינפלציה עוד יותר ותדר רמת חייהם של המוני העם.

אך לבעלי ההון — השר מבטיח חמיכה ביצואנים בסך 18 מיליארד שקל ו-33 מיליארד שקל להמשך סבסוד האשראי

כאן מתגלה פרצופה האמיתי של ממשלת בגין — מולידה מלחמות, מקיזה דמו של העם, ובאותו זמן מתרבים בישראל העניים הרעבים לחם, המחפשים בפחי אשפה, וכיסי העשרות מתנפחים יותר.

החמירה והעמיקה מדיניות האפליה הלאומית כלפי האוכלוסייה הערבית, המופלית גם בתקציב, בהקצבות לשירותים החיוניים — שירותי חינוך, בריאות, שירותים מוניציפליים, ריור, חקלאות — ובתנאי תעסוקה, הדוגמאות רבות כאן בתחומי השירותים המוניציפליים. למשל, כל ההקצבות הניתנות לרשויות המקומיות הערביות אינן מגיעות ל-4% מכלל המענקים לרשויות המקומיות הכלליות, ורק לפני זמן קצר הועלה חלקן של הרשויות המקומיות הערביות ל-5%, אף שתושבי רשויות אלה הם למעלה מ-12% מכלל האוכלוסייה. כך בחינוך, בחקלאות וביתר השירותים.

תקציב 1983 רק יחמיר את התחלואות האלה של הכלכלה והחברה בישראל. כאשר האוצר ונושאי כליו ימשיכו לקשקש באופן דמגוגי, ככל הכלכלנים הבורגנים. על השכר וההכביעה לעדכנו מול היוקר הממאיר כסיבת האינפלציה, אבל המוני העם יודעים שמלחמת הלבנון, הוצאות הענק לאחזקת הכיבושים, להתנחלויות — אלה הם המקור היסודי לאינפלציה, ליוקר ולגירעונות התקציביים.

האוצר, ששופרותיו מדברים באופן דמגוגי על הקטנת שיעור ההוצאות הצבאיות מ-28.4% בתקציב 1982 ל-24.4% בתקציב 1983, מתייחס לסעיף משרד הביטחון בתקציב בלבד. זוהי אחיזת עיניים, כאשר הם מנסים לטשטש את היקף ההוצאות הצבאיות על-ידי פיצול הוצאות אלה ופיזורן בכל מיני סעיפים וסעיפי-משנה במשרדים שונים. לתקציב משרד הביטחון בסך 273.8 מיליארד שקל יש להוסיף תקציבים והוצאות צבאיות אחרות, הנמצאים במשרדים אחרים וקשורים במישרין או בעקיפין עם מדיניות הכוח, המלחמה והכיבושים, כגון: משטרה — 15 מיליארד שקל, הוצאות להתנחלויות כשטחים הכבושים, במשרד השיכון — 4.3 מיליארדי שקל, במשרד החקלאות — 2.7 מיליארדי שקל, הוועדה לאנרגיה אטומית — מיליארד שקל, קצבאות צבא-קבע — 3 מיליארדי שקל, מימון הכוח הבין-לאומי — מיליארד שקל, הקצבות לחברות ביטחוניות — 2.1 מיליארדי שקל, פיצויים למפוני סיני — 200 מיליון שקל, הוצאות הקשורות בביטחון ובשטחים הכבושים במשרדים אחרים — מיליארד וחצי שקל, החזר חובות, קרן וריבית — 389 מיליארד שקל, ותקציב הרזרבות, שבורך כלל מוקצבות כסופו של דבר להוצאות צבאיות — 45 מיליארד שקל, כך מגיעים ל-738 מיליארד שקלים, המהווים 65.7% מכלל התקציב, לעומת 33% בשנה שעברה. אך אין בזה די, יש לצרף גם את הסכומים שישלם המוסד לביטוח לאומי לאנשי המילואים, סכומים שמוציאים אותם כלל מהתקציב, כאשר ב-1982 סכום זה הגיע ל-8 מיליארדי שקל, ולפי זה יש להניח שבשנת התקציב הנוכחית אנחנו נדבר על עלייה, על סכום שיגיע ל-16 או ל-17 מיליארד שקל לפחות. אנחנו מגיעים לסכום ענק של 756 מיליארד שקל להוצאות צבאיות, המהוות 61.9% מהתוצר הלאומי הגולמי.

ההוצאות הצבאיות הן המקור למחלות הקשות של הכלכלה הישראלית, הן המוצצות את לשדו ודמו של העם ומונעות את השלום. למרות השיעור הגבוה של המסים בישראל, אולי השיעור הגבוה ביותר בעולם המוטל על האזרח, ואף שמשקל המסים השלומי החובה בתוצר הלאומי הגולמי גדל מ-36% ב-1971 ל-45% ב-1982, וצפייה עלייה ל-48% ב-1983, גירעונות התקציב הולכים וגדלים, ויסתכמו בכ-463 מיליארד שקל, והם שוב ימומנו על-ידי מלוות פנים ותוך ועל-

השכנת שלום צורך עמו תוך הכרה בזכותו למדינה פלשתינאית עצמאית בצדה של ישראל, בלי מעבר למדיניות שלום — תמשיך כלכלת המלחמה של ישראל להוליך לאינפלציה, ליוקר, ליירדת רמת החיים, לתלות בורם, לרווחי בעלי ההון ולהתעשרותם ולעוני ולמצוקה בקרב המוני העם.

אין דרך אחת להבראה, להתפתחות כלכלית וחברתית מתקדמת, אלא בעלייה על דרך השלום ונסוגה מדרך המלחמה, התוקפנות, הכיבושים והשירות לאימפריאליזם האמריקני.

התקציב המנופח בתוקף ההוצאות הצבאיות הענקיות, התקציב האינפלציוני יתנפח עוד יותר במשך השנה ועוד ייתוספו לו תקציבים, כפי שידענו בשנים עברו.

זה תקציב אנטי-עממי, תקציב הנושא בחובו מלחמות חדשות, תקציב שיגביר את המצוקה והעוני, תקציב של אפליה לאומית כלפי האוכלוסייה הערבית, ולכן אנו מתנגדים לו ומציעים להחזירו לממשלה.

בתקציב הנוכחי, רווחי הבורסה ימשיכו להשתולל בלי כל מיסוי.

לגבי האוכלוסייה הערבית, אין כפי השר ארידור מלה אחת על צרכיה ועל מצבה, שום מחשבה ושום סעיף בתקציב בנוגע לפער הגדול הקיים בשירותים החברתיים, בשירותי החינוך, הבריאות, השיכון, הדיוור והשירותים המוניציפליים. כפי השר אין מלה אחת על פיתוח הכפרים הערביים ומציאת מקורות תעסוקה לאוכלוסייה הערבית בקרבת מקום מגוריה; אין אף מלה אחת על איזה שהוא מאמץ לעזור לחקלאות הערבית ולחקלאים הערבים שנושלו מאדמתם מצד אחד וקופחו בתקציב הפיתוח מצד שני.

חברי הכנסת, בלי שינוי המדיניות היסודית של החוגים השליטים בישראל, בלי נטישת מדיניות הכוח, התוקפנות, הכיבושים וההתפשטות הטריטוריאלית כלפי העמים הערביים השכנים, בלי נטישת מדיניות הכיבוש, ההתנחלות והסיפוח, בלי כיבוד זכויותיו הצודקות של העם הערבי הפלשתינאי

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר מ' סבידור:

על-פי החלטתי אפשר לשני חברי כנסת נוספים, אחד מהמערך ואחד מהליכוד, וגם ליושב-ראש ועדת הכספים, להשמיע את נאומיהם לפני נאום הסיכום של שר האוצר, שיהיה בשבוע הבא.

הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 16:00.

ישיבה זו נעולה.

היו"ר מ' סבידור:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק פיצרים לפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 4), התשמ"ב-1982, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הישיבה ננעלה בשעה 17:44.